

F. WILLIAM ENGDAHL

YENİ DÜNYA DÜZENİNİN DAYATILMASI

PAUL VOLCKER İNGİLİZ MODELİNİ
ÖDÜNÇ ALIYOR

ABD'li ve İngiliz stratejistler ekonomik olarak genişleyen Kıta Avrupası'nın ciddi tehdidine Anglo-Amerikan "petrol silahı" kullanılarak karşı konulması gerektiğine karar verdiler.

A Century of War

**Anglo-American Oil Politics
and the New World Order**

F. WILLIAM ENGDAHL

CHAPTER 11

BÖLÜM 11

Yeni Dünya Düzeninin Dayatılması

Paul Volcker İngiliz modelini ödünç alıyor

Karl Marx'ın sınıf savaşı kavramını ortaya atmasından çok önce, İngiliz Liberalizmi "üst sınıflar" ve "alt sınıflar" olarak adlandırdıkları kesimler arasında kutuplaşmış bir toplum kavramı geliştirmişti.

Adam Smith ve David Ricardo'nun, 1846'dan sonra İngiltere'de koruyucu Mısır Yasalarının kaldırılmasına yol açan ve ucuz tahıl ithalatına kapıları açan liberal 19. yüzyıl serbest ticaret politikalarının özü, daha önce de belirtildiği gibi, İngiliz vatandaşlarının büyük çoğunluğunun öngörülebilir bir şekilde yoksullaşmasına ve toplumun zenginliğinin "üst sınıflar" olarak adlandırılan küçük bir azınlığın elinde toplanmasına yol açtı.

İngiliz Liberalizmi olarak adlandırılan siyasi felsefe, ekonomik açıdan adaletsiz olan bu sürecin gerekçesi olmuştur.

Aristokrat Walter Lippmann, 19. yüzyıl İngiliz Liberalizminin en etkili Amerikalı temsilcisi olarak, bu sınıflı toplumu Amerikalı okuyucu

kitlesi için modern bir çerçevede tanımlamıştır.

Lippmann'a göre toplum, büyük ölçüde cahil "halk"tan oluşan büyük kaba kitlelere bölünmeli ve bu kitleler, Lippmann'ın "sorumlu adamlar" olarak adlandırdığı ve "ulusal çıkar" denen şeyin şartlarına karar verecek olan bir elit ya da "özel bir sınıf" tarafından yönlendirilmelidir.

Bu seçkinler, özel iktidarın ve özel servetin çıkarlarına hizmet etmek için özel bürokrasi haline gelecektir, ancak özel servetin iktidarıyla olan ilişkilerinin gerçeği asla geniş kitle olan cahil halka açıklanmamalıdır. " Onlar bundan anlamazlar." demektedir.

Lippmann, genel nüfusun "demokratik" bir güç uyguladığı yanılısamasına sahip olması gerektiğini savunmuştur. Bu yanılısama, " onay üretimi " olarak adlandırılan bir süreçte, " sorumlu adamlar " dan oluşan elit bir grup tarafından şekillendirilmelidir.

Bu, Paul Volcker'ın Washington'a ayak basmasından onlarca yıl önce Lippmann tarafından "liberal demokrasi için siyasi felsefe" olarak tanımlanmaktaydı.

Modern Anglo-Amerikan liberalizmi, geniş kitleler adına hüküm süren uzmanlaşmış elit bir azınlık kavramıyla, gelecekteki toplum ideali adına "proletarya diktatörlüğü" dayatan Leninist "öncü parti"

kavramına ilginç bir benzerlik taşıyordu. Her iki model de geniş halk kitlelerinin aldatılmasına dayanıyordu.1

ABD'nin 1957'deki ekonomik durgunluğunun dönüm noktasını takiben, New York'ta yoğunlaşan az sayıda uluslararası bankanın ve çokuluslu petrol şirketlerinin muazzam gücü, 19. Yüzyıl İngiliz İmparatorluk modelinin uyarlanmasına dayanan bir Amerikan " liberalizmi "nin kapsamını giderek daha fazla belirlemiştir.

Bu aydınlanmış liberal modelin Amerikan versiyonu, doğuştan gelen mavi kan aristokrasisinden ziyade bir para aristokrasisinden şekillenecekti. Giderek artan bir etkileri sayesinde, Amerikan Doğu Yakası liberal kurumunun - güç merkezi New York finans ve petrol holdingleri etrafında inşa edildiği için böyle adlandırılıyordu - ekonomik politika kararlarının bir sonucu olarak Birleşik Devletler ekonomisi bu yapı tarafından dönüştürülmüştür.

Bir zamanlar dünyanın büyük bir kısmı için özgürlük ideali olan Amerika, 1970'ler ve 1980'ler boyunca "özgürlük ve serbestlik" retoriğini korurken, adım adım ve giderek artan bir hızla tam tersine dönüşmüştür.

1970'lerdeki iki sarsıcı petrol şokunun birleşik etkisi ve bunun yol açtığı hiperenflasyon, aslında yeni bir Amerikan "toprak

aristokrasisi" yarattı; mülk sahibi olanlar, teşebbüs, başarılı üretim ya da bilimsel buluşların değil, sadece toprak-gayrimenkul, ölü toprak sahibi olmanın bir sonucu olarak bir gecede milyoner olduklarını gördüler.

Ancak petrol şokları toplumun, yaşam standartları yavaş yavaş düşen büyük çoğunluğuna karşı giderek zenginleşen küçük bir azınlık karsısında kutuplaşmasına yol açmıştır. Ekim 1979'dan sonra Paul Volcker tarafından uygulanan parasal şok terapisi de bu işin nihai sonuca ulaşmasına yardımcı olmuştur.

Paul Volcker'ın 6 Ekim 1979'dan itibaren ABD'ye dayattığı parasal şok terapisinin Volcker'ın kendi icadı olduğunu düşünmek yanlış olur. Bu politika aylar önce İngiltere'de geliştirilmiş ve uygulanmaya başlanmıştı. Volcker ve aralarında İngiliz hayranı Wall Street firması Morgan Guaranty Trust Company'den Lewis Preston'ın da bulunduğu New York bankacılık çevresi, Thatcher Hükümeti'nin parasal şok modelini ABD ekonomisine dayattı.

Mayıs 1979 başında Margaret Thatcher, İşçi Partili rakibi James Callaghan'a karşı seçimleri kazandı. Thatcher ve etrafını saran modern Adam Smith "serbest piyasa" ideologlarından oluşan çevresi, İngiltere'deki %18'lik fiyat enflasyonunun başlıca "nedeninin" İran Şahı'nın düşüşünden bu yana petrol fiyatlarındaki

%140'lık artış değil, hükümetin bütçe açığa sebep olan harcamaları olduğu konusunda ısrar ederek bir ekonomi sahtekarlığı modelini desteklediler.

Thatcher Hükümeti'nin iddiasına göre, ŐiŐirilmiŐ fiyatlar sadece ekonomiye para arzının kısılmasıyla tekrar dŐrlebilirdi.

Thatcher'a göre "fazla para "nın ana kaynağı hükümetin kronik bütçe açıkları olduğundan, "parasal enflasyonu" azaltmak için hükümet harcamaları vahşice kısılmalıydı.

İngiltere Merkez Bankası, çözümün bir parçası olarak eş zamanlı uygulanan yüksek faiz oranları politikasıyla ekonomiye verilen kredileri kısıtladı. Sonuç tahmin edilebilir bir depresyondur, ancak bunun yerine "Thatcher devrimi" olarak adlandırıldı.

Kes ve sıkıŐtır, Thatcher bunu uygulamıŐtır. Haziran 1979'da, göreve geldikten sadece bir ay sonra, Thatcher'ın Maliye Bakanı Sir Geoffrey Howe, bankacılık sistemi için baz faiz oranlarını on iki hafta içinde Şaşırtıcı bir Şekilde beş puan artırarak %12'den %17'ye çıkarma sürecini başlattı. Bu, endüstri ve ev sahipleri için borçlanma maliyetinde birkaç hafta içinde eşi benzeri görülmemiş %42'lik bir artış anlamına geliyordu.

Modern tarihte hiçbir sanayileşmiş ulus, savaş zamanı ekonomik acil durum bağlamı dışında, bu kadar kısa bir süre içinde böyle bir şok yaşamamıştı.

İngiltere Merkez Bankası, faiz oranlarının yüksek kalmasını sağlamak için eş zamanlı olarak para arzını kısmağa başladı.

İşletmeler borçlanma maliyetlerini ödeyemeyerek iflas etti; aileler yeni evler satın alamadı; Thatcher'ın parasalcı devriminin bir sonucu olarak enerji santrallerine, metrolara, demiryollarına ve diğer altyapıya yapılan uzun vadeli yatırımlar fiilen durdu.

Ancak 1970'lerin sonunda İngiliz ekonomisinin temel sorunu, British Leyland otomobil grubu, Rolls Royce ya da o zamandan beri özel yatırımcılara açık artırmayla satılan diğer birçok işletme gibi şirketlerin devlet mülkiyetinde olması değildi. Asıl sorun, hükümetin kamu altyapısının iyileştirilmesine, kalifiye işgücünün eğitime ve bilimsel araştırma ve geliştirmeye yatırım yapmamasıydı.

Hatalı olan "hükümet" değil, önceki on ya da daha fazla yılın ekonomik şoklarına yanıt olarak izlenen yanlış hükümet politikalarıydı.

Thatcher'ın "ekonomik devrimi" yanlış hastalığı "tedavi etmek" için yanlış ilacı uyguladı. Ancak Londra Şehri'nin uluslararası mali çıkarları, Shell, British Petroleum ve müttefikleri etrafında toplanan güçlü petrol şirketleri, İngiliz stratejik "güç dengesi" hesaplarında olduğu gibi, bu değişimden gerçek faydalananlardı. Thatcher, daha büyük jeopolitik tasarımları için rol oynaması amacıyla sinik patronları tarafından yetiştirilmiş basit bir bakkalın kızıydı.

Thatcher kendisine "Demir Leydi" adını kazandıran politikaları dayatırken, İngiltere'de işsizlik iki katına çıktı; göreve geldiğinde 1,5 milyon olan işsizlik, görevdeki ilk on sekiz ayının sonunda 3 milyon seviyesine yükseldi. Thatcher döneminde işçi sendikaları, "bas düşman" olarak görüldü. Monetarist "devrimin" başarısının önündeki engeller olarak tanımlanan sendikalar enflasyonun başlıca nedeni olarak görülüp hedef alındı.

British Petroleum ve Royal Dutch Shell, Kuzey Denizi petrolü için varil başına 36 dolar ya da daha fazla olan astronomik fiyatlardan yararlanırken, büyük petrole ya da bu durumdan büyük miktarda sermaye toplayan Londra Şehri bankalarına karşı tek bir kelime bile edilmedi.

Thatcher ayrıca kambiyo kontrollerini kaldırarak büyük şehir banka politikalarına uyum sağlamak için harekete geçti, böylece sermaye İngiltere'nin çürümüş sanayi temelini yeniden inşa etmeye

yatırılacağına, fonlar Hong Kong'daki gayrimenkul spekülasyonlarına ya da Latin Amerikadaki kazançlı kredilere aktı. 2

Önce İngiltere'de, sonra ABD'de başlayan ve oradan Anglo-Amerikan dünyasına yayılan Thatcher ve Volcker'ın radikal monetarizmi, devlet harcamalarının kısılması, vergilerin düşürülmesi, sanayinin serbestleştirilmesi ve örgütlü emeğin gücünün kırılması yönündeki ısrarlı talepleriyle bir kanser gibi yayıldı.

Faiz oranları dünyanın dört bir yanında daha önce mümkün olmadığı düşünülen seviyelere yükseldi.

Amerika Birleşik Devletleri'nde, Volcker'ın parasal şok politikası 1980'in başlarında ABD faiz oranlarını İngiltere'deki seviyelere ve birkaç ay sonrasında da üzerine, seçilmiş olan faiz oranları için %20 gibi şaşırtıcı bir seviyeye çıkardı.

Bu faiz oranı kemer sıkma politikasının ekonomik sonuçları çok geçmeden herkes tarafından anlaşıldı. Herhangi bir sanayi yatırımının %20 ve hatta %17 faiz oranı seviyelerinde "karlı" olması, tamamlanması dört ila beş yıldan fazla süren herhangi bir normal yatırımın artık yapılamayacağı anlamına geliyordu. Sadece inşaat faizleri bile bunu engellemekteydi.

Three Mile Island'daki nükleer karşıtı histeriden sonra Amerika Birleşik Devletleri'nde nükleer enerji santrali yapımında ve mevcut santrallerin tamamlanmasında yıllar süren yeni gecikmelere yol açan düzenleyici değişikliklerle birlikte, Amerika'nın elektrik şirketleri için yatırım niteliğindeki nükleer enerji, Volcker faiz oranı rejimi altında imkansız hale geldi.

Volcker faiz oranı rejiminin uygulandığı. O yıldan (1979) sonra Amerika Birleşik Devletleri'nde tek bir yeni nükleer reaktör sipariş edilmedi ve çok sayıda yarım kalmış ya da planlanan nükleer proje, yüksek finansman maliyetleri nedeniyle yarı yolda iptal edildi.

Üretken ekonominin en gelişmiş sektörlerinden birinin ölmesine izin verildi.

Volcker'ın şok ilacı, Mart 1980'de "1980 Depository Institutions Deregulation and Monetary Control Act" adlı olağanüstü bir yasayı isteyerek imzalayan çaresiz ve cahil Başkan Carter'a dayatıldı.

Bu yasa Volcker'ın Federal Rezerv'ine, Tasarruf ve Kredi bankaları da dahil olmak üzere Federal Rezerv sisteminde olmasa bile bankalara zorunlu karşılık ayırma yetkisi vererek Volcker'ın kredi kısılacınının kredi akışını kesmeyi yeterince başarmasını sağladı.

Buna ek olarak yeni yasa, Federal Rezerv'in "Regulation Q" adını

verdiği düzenleme kapsamında bankaların müşterilerden alabilecekleri faiz oranları üzerindeki tüm yasal tavanları aşamalı olarak kaldırdı. Tefecilik karşıtı yasalar olarak adlandırılan faiz oranı sınırlarını belirleyen tüm eyalet yasalarını yürürlükten çekildi.

Yeni Anglo-Amerikan monetarizminin dini dogması uyarınca faiz oranı sınırı gökyüzü olacaktı; Para Kral, dünya da onun sadık hizmetkârı olacaktı. Ya da en azından, Londra ve New York bankalarına tefeci faiz oranlarını ödemekle yükümlü olacaktı.

1980'lerin başındaki bu Thatcher-Volcker politika atağı, demiryolu, otoyol, köprü, kanalizasyon, elektrik santrali inşaatı gibi uzun vadeli devlet destekli altyapı ve sermaye yatırımlarını sona erdirdi.

Uluslararası Demir Çelik Enstitüsü, 1975'teki ilk petrol şokundan 1985'e kadar, büyük sanayi ülkelerinde kamu altyapısının inşasına ayrılan tüm hükümet harcamalarının bu yıllarda toplam payının 1970'lerin ortalarındaki seviyesinin yarısına düştüğünü hesaplamıştır.

Dünya çelik üretimi, nakliye ton-millleri ve gerçek fiziksel ekonomik akışların diğer göstergeleri, yıkıcı Anglo-Amerikan parasal şok politikasını yansıtıyordu. Dünya çelik endüstrisi 1930'lardan bu yana yaşadığı en kötü depresyonun derinliklerine itilmiştir.³

Paul Volcker'ın parasal şoku ve ardından gelen ABD ekonomik gerilemesi, Jimmy Carter'ın Kasım 1980 seçimlerinde yenilgiye uğramasında önemli bir etken oldu.

Ronald Reagan adında eski bir Hollywood sinema oyuncusu olan yeni "muhafazakar" Cumhuriyetçi başkan, Volckerin şok tedavisini desteklemekte pek zorluk çekmedi. Reagan, Kaliforniya Valisi iken monetarizmin gurusu, Mont Pelerin ekonomisti Milton Friedman tarafından eğitilmişti.

Britanyalı Margaret Thatcher, Reagan ile "özel ilişki" olarak adlandırdığı bir durumu kasıtlı olarak geliştirdi. Volcker'ın şok terapisini ve hükümetin kemer sıkma politikalarını desteklemesinin yanı sıra Reagan'ın sendika karşıtı politikalara olan eğilimini de "teşvik etti".

Reagan ile Thatcher, bu dönemde Anglo-Amerikan politikasında birleşik bir politika oluşturmak için, aralarında Karl Brunner, Milton Friedman, Sir Alan Walters ve diğerlerinin de bulunduğu dogmatik Mont Pelerin ekonomistlerinden oluşan bir çevre de dahil olmak üzere, aynı ekonomi danışmanlarından bazılarını paylaştılar.

Reagan'ın 1981 yılı başlarında Başkan olarak ilk icraatlarından biri, havayolu trafik kontrolörleri sendikası PATCO'yu feshetmek için yetkilerini kullanmak oldu.

Bu, diğer sendikalara yükselen faiz oranlarından kurtulmaya çalışmamaları yönünde bir işaret oldu. Reagan da muhafazakar İngiliz mevkidaşı Thatcher gibi enflasyonu "bastırmak" için aynı ideolojik hevesle büyülenmişti. Londra Şehri'ndeki bazı bilgili kişiler, Thatcher hükümetinin varlığının en önemli nedenlerinden birinin, dünyanın en büyük sanayi ülkesi olan ABD'nin para politikasını etkilemek ve bununla birlikte, sanayi dünyasının çoğunluğunu kapsayan ekonomi politikasını uzun vadeli nükleer ve diğer endüstriyel kalkınma hedeflerinden uzaklaştırmak olduğunu öne sürdüler.

Eğer plan gerçekten buysa, başarılı oldu. Thatcher göreve geldikten altı ay sonra Ronald Reagan seçildi. Reagan'ın başkan olarak, kabinesine her fırsatta şu nakaratı tekrarlamaktan zevk aldığı söylenir: "Enflasyon radyoaktivite gibidir. Bir kez başladı mı, yayılır ve büyür."

Reagan, Milton Friedman'ı ekonomi politikası konusunda gayri resmi danışmanı olarak tuttu. Yönetimi, tıpkı Carter'ın David

Rockefeller'ın Trilateral Komisyonu'nun temsilcileriyle olduğu gibi, Friedman'ın radikal monetarizminin müritleriyle doluydu.4

1980'lerin başında önce Thatcher'ın İngiliz rejimi ve kısa bir süre sonra da ABD Merkez Bankası ve Reagan Yönetimi tarafından geliştirilen tüm bu radikal monetarist yapı, şimdiye kadar yapılmış en acımasız ekonomik sahtekarlıklardan biriydi.

Ancak amacı, ideolojik "arz yanlısı" ekonomi savunucularının iddia ettiğinden farklıydı.

Londra ve New York'un güçlü liberal yerleşik çevreleri, daha önce Friedman tarafından Pinochet'nin askeri diktatörlüğü altındaki Chile ekonomisini çökertmek için dayatılan aynı radikal önlemleri, bu kez tüm dünya ekonomisinde uzun vadeli sanayi ve altyapı yatırımlarına karşı yıkıcı bir ikinci darbe vurmak için kullanmaya kararlıydı. Anglo-Amerikan finansının görece gücünün böylece yeniden hegemonik hale geleceğini düşünüyorlardı.

1980'lerin on yılında yaşanacak olanlar, 1970'lerin şoklarıyla sersemlememiş ve yönünü şaşırılmamış bir dünya için akıl almaz görünecekti.

Gunboat diplomasisi ve Meksika girişimi

Margaret Thatcher ve Paul Volcker'ın radikal parasal şok politikaları olmasaydı, geçtiğimiz on yıl içinde bir Üçüncü Dünya borç krizi yaşanmayacağını söylemek abartılı olmaz.

1979'un başlarındaki İran petrol şokunun ardından ABD doları cinsinden petrol ithalatlarının ortalama maliyeti %140 civarında artarken, gelişmekte olan ülkeler bu kez Volcker'ın politikasının neden olduğu yüksek ABD faiz oranları nedeniyle doların kendi yerel para birimleri cinsinden Apollo roketi gibi yükseldiğini gördüler.

Zor durumdaki gelişmekte olan ülkelerin çoğu, 1974 petrol şokunun yarattığı petrol açıklarını finanse etmek için borçlanmayı güçlükle başarmakla kalmadı; 1980'e gelindiğinde, tamamen yeni bir unsurla karşı karşıya kaldılar - Euro-dolar borçlanmalarındaki dalgalı faiz oranları.

Daha önce de belirtildiği gibi, 1973 gibi erken bir tarihte Bilderberg grubunun Anglo-Amerikan finans çevreleri, Henry Kissinger ve diğerlerinin yeni OPEC petro-dolar fazlası olarak adlandırdıkları şeyi geri dönüştürmek için Londra merkezli Eurodolar piyasasında New York ve Londra'nın büyük özel ticari bankalarını kullanmayı tartışmışlardı.

1970'lerin petrol şokları sırasında Londra Eurodolar bankalarına yönlendirilen yeni OPEC petrol fonlarının ani bolluğu, 1920'lerden bu yana en büyük kontrolsüz borç verme çılgınlığının kaynağı olacaktır.

Londra bu Eurodolar "offshore" piyasasının coğrafi merkezi olarak ortaya çıkmıştı çünkü İngiltere Merkez Bankası 1960'lardan bu yana Londra Eurodolar bankacılık piyasasındaki yabancı para akışını düzenlemeye ya da kontrol etmeye çalışmayacağını açıkça belirtmişti.

Bu, Londra Şehri'ni dünya finansının merkezi olarak yeniden yapılandırma stratejilerinin bir parçasıydı. Bu, çeşitli bankacıların Eurodolar kredilerinin güvenli olduğuna dair kamuoyuna yaptıkları muğlak açıklamalara rağmen, 1970'lerde Londra merkezli Eurodolar bankalarından gelişmekte olan ülke borçlularının hesaplarına akan milyarlarca doların temerrüte düşmesi durumunda " başvurulacak bir mercii " olmadığı anlamına geliyordu.

Hiçbir egemen hükümet, banka kredilerinde büyük bir temerrüt olması durumunda zararları karşılamakla yasal olarak yükümlü değildi.

Bu Eurodolar rulet arkı dönmeye devam ettiği sürece kimse endişeli görünmüyordu.

Uluslararası Para Fonu'nun hesaplamalarına göre, gelişmekte olan ülkelerin dış borçları yaklaşık beş kat artarak, ilk petrol şokundan önceki 1973'n "parlak" günlerinde 130 milyar dolar iken, 1981'de 550 milyar dolara ve belirleyici yıl olan 1982'de ise 612 milyar doların üzerine ıktı.

Bu hesaplamalarda bile bir yıldan kısa vadeli krediler dikkate alınmamıştır. O dönemde New York'un önde gelen bankacılarından Citicorp'tan Walter Wriston, zel bankaların Meksika ve Brezilya gibi ülkelere borç vermesini şu sözlerle gerekelendiriyordu:

"Hkmetlerin yükümlülüklerini açan varlıkları vardır ve kısacası hkmetler iflas etmez..."

Gelişmekte olan ülkelere verilen bu zel Eurodolar kredilerinin önemli bir özelliği ilk petrol şokunun ardından göz ardı edildi. Büyük bir Eurodolar bankası olan Manufacturers Hanover Trust of New York, Meksika, Brezilya, Arjantin, hatta Polonya ve Yugoslavya gibi gelişmekte olan ülkelere büyük miktarlarda petrodolar kredisi verilmesine öncülük etmişti.

Gelişmekte olan ülkeler, ekonomilerini Uluslararası Para Fonu'nun

koşullarına tabi tutmuş olsalardı çok daha uygun koşullarda borçlanabilecekken, Anglo-Amerikan banka sendikaları, Manufacturers Hanover'ın öncülük ettiği ve pek fark edilmeyen bir imtiyaz elde etti.

Bu ülkelere verilen tüm Eurodolar krediler, Londra Bankalar Arası Faiz Oranı (LIBOR) üzerinden belirli bir primle sabitlendi. Bu LIBOR oranı "değişken" bir orandı ve New York ve Londra'daki kısa vadeli faiz oranı seviyelerine göre düşüyor ya da yükseliyordu.

1979 yazından önce bu, petrol açıklarını finanse etmek için gerekli fonları ödünç almanın zararsız bir ön koşulu gibi görünüyordu.

Ancak Haziran 1979'da Thatcher hükümetinin uyguladığı faiz şokunun ardından Ekim ayında Paul Volcker'ın Federal Rezerv'inin de aynı politikayı uygulamaya başlamasıyla, Üçüncü Dünya ülkelerinin borçlarının faiz yükü bir gecede katlandı. 1978 başlarında ortalama %7 olan Londra faiz oranları, 1980 başlarında Londra Eurodollar piyasasında neredeyse %20'ye tırmandı.

Sadece bu faktör bile, Üçüncü Dünya borçlu ülkelerinin, alacaklı bankalar tarafından kendilerine dayatılan değişken borç ödeme koşullarının, önceki ağır borç yüklerine ödenemeyecek yeni bir miktar eklemesiyle temerrüde düşmelerine neden olabilirdi.

Ancak asıl tedirgin edici olan, önde gelen Londra ve New York bankacıları tarafından dayatılan ve neredeyse harfiyen, Ekim 1929'da New York Borsası'nın çöküşüyle kaosa dönüşen 1920'lerdeki Versailles savaş hazırlıkları borç geri ödemeleri çılgınlığının bir tekrarı olan politika ile arasındaki esrarengiz paralelliklerdi.

1980'den sonra dış borç yükümlülüklerinin faiz yükü stratosfere yükselirken, sanayi ekonomileri Thatcher-Volcker parasal şok "tedavisinin" etkisiyle 1930'lardaki dünya buhranından bu yana en derin ekonomik gerilemeye sürüklendiğinden, Üçüncü Dünya borçlu ülkelerinin sanayi ülkelere yaptığı ve bu borç yüklerini geri ödemek için kritik öneme sahip olan mal ihracatı gelirleride azalarak dibi gordu.

Üçüncü Dünya'nın borçlu ülkeleri, emtia ihracatları için kötüleşen ticaret koşulları, düşen ihracat gelirleri ve yükselen borç servis oranlarından oluşan kısır bir makasın bıçakları arasında sıkışmaya başladı.

Kısacası Washington ve Londra'nın "Üçüncü Dünya borç krizi" olarak adlandırmayı tercih ettiği şey buydu. Ancak kriz Londra, New York ve Washington'da yaratılmıştı, Mexico City, Brasilia, Buenos Aires, Lagos ya da Varşova'da değil.

Olaylar 1982 yazında tahmin edilebilir bir noktaya geldi.

Latin Amerika'nın borçlu ülkelerinin kısa süre içinde yeni ve ağır borç geri ödeme yükleri altında ezilecekleri belli olunca, Margaret Thatcher ve Reagan Yönetimi çevresindeki etkili çevreler, özellikle de Dışişleri Bakanı Alexander Haig, Başkan Yardımcısı George Bush ve CIA Direktörü William Casey, borçlu ülkeleri büyük ABD ve İngiltere bankalarına olan borçlarını ödememeyi düşünmekten caydırmak için bir "örnek" hazırlamaya karar verdiler.

Nisan 1982'de Başbakan Thatcher, İngiltere'de Falkland olarak bilinen, Arjantin açıklarında Güney Atlantik'in ıssız sularındaki tartışmalı Malvinas Adaları'nı geri almak için İngiliz Avam Kamarası'na "İngiltere güç kullanmaktan çekinmeyecektir" dedi.

Mesele Arjantin'in Galtieri hükümetinin haklı gerekçelerle adalar üzerinde egemenlik iddia etmesi ve yıllarca süren başarısız müzakere girişimlerinin ardından 1 Nisan'da adaları geri alması değildi.

Bazıları tarafından çevredeki bölgenin zengin ve kullanılmayan petrol rezervleri içerdiğine inanılması da asıl mesele değildi.

Thatcher'ın Arjantin'le askeri çatışmaya girmesinin asıl nedeni, 19. yüzyıl "gambot diplomasisi"nin yeni bir biçimiyle Üçüncü Dünya borçlarının tahsili ilkesini uygulamaktı. İngiltere'nin donanma filosunun üçte ikisi Nisan 1982'de Güney Atlantik'e, Arjantin'in Fransız Exocet füzelerini konuşlandırmasıyla neredeyse kaybedeceği bir savaş için gönderildi.

İngiltere'nin niyeti ***bir krizi tetikleyerek NATO'nun tüm askeri gücünü Üçüncü Dünya'nın borç geri ödemelerinin değişen yüksek değişken faiz oranları altında denetlenmesinin projesinin arkasına yerleştirmeye çalışmaktı.***

Arjantin o sırada 38 milyar dolarlık dış borcuyla en büyük üçüncü borçlu ülkeydi ve temerrüde düşmeye en yakın görünen konumdaydı.

Thatcher'a Arjantin'i bir deneme tahtası yapması tavsiye edilmişti. Ayrıntıları neredeyse on yıl sonra ortaya çıkacak olan Malvinas çatışması, diğer NATO üyelerini NATO'nun "alan dışı" askeri müdahalesini desteklemeye ikna etmek için bir bahaneydi.

O bahar Brüksel'de 7 Mayıs'ta yapılan NATO Nükleer Planlama Grubu toplantısında bu yönde geçici bir adım atıldı, ancak Amerika'nın desteğinin yanı sıra, İngiltere NATO'nun görev alanını

Batı Avrupa'nın savunmasının ötesine genişletme talebinde büyük ölçüde yalnız kaldı.

İngiltere'nin 1982 baharında Arjantin'e karşı giriştiği askeri hareketin sonucu, Washington'un Latin Amerikalı komşularıyla ilişkilerinin ciddi şekilde kötüleşmesi oldu. Reagan yönetimi, uzun iç çekişmelerden sonra, ABD'nin kendi Monroe Doktrini'ni fiilen ihlal ederek, Arjantin'e karşı İngiliz gambot diplomasisinin yanında yer almaya ikna edilmişti.

Belki de Başkan Reagan'ın haberi olmadan, Dışişleri Bakan Yardımcısı Thomas Enders o yılın Mart ayında Buenos Aires'e gitmiş ve Galtieri hükümetine Arjantin ile İngiltere arasında Malvinas konusunda yaşanan anlaşmazlığa ABD'nin müdahil olmayacağına dair özel bir güvence vermişti.

Bu güvence Buenos Aires'te Washington'dan gelen ve ilerlemek için bir "yeşil ışık" olarak değerlendirildi. Bu güvence, Irak'ın Kuveyt'i işgalinden birkaç gün önce Temmuz 1990'da bir ABD Büyükelçisinin Irak'ın Saddam Hüseyin'ine vereceği benzer "güvencelerle" dikkate değer paralellikler taşıyordu.

Washington'daki bazı çevreler Londra Dışişleri Bakanlığı'nın politikasıyla tam bir uyum içindeydi. Arjantin, İngiltere'nin askeri hareketına bahane yaratmak için manevra yapmaya zorlandı.

Washington'un Thatcher'ın 19. yüzyıl İngiliz sömürgeciliğini yeniden canlandırmasına verdiği desteği takdir etmeyen bir ülke de ABD ile sınırı olan Meksika'ydı.

Jose Lopez Portillo başkanlığındaki Meksika, 1976'nın sonlarından itibaren etkileyici bir modernleşme ve sanayileşme programına girişmişti. Lopez Portillo'nun hükümeti "petrol mirasını" ülkeyi modern bir ulus haline getirmek için kullanmaya karar vermişti.

Limanlar, yollar, petrokimya tesisleri, modern sulu tarım kompleksleri ve hatta bir nükleer enerji programı başlatıldı. Önemli ve ulusal olarak kontrol edilen petrol kaynakları Meksika'yı modernleştirmenin aracı olacaktı.

1981 yılına gelindiğinde, Volcker faiz şokunun ardından, Washington ve New York'taki bazı politik çevreler, güçlü bir endüstriyel Meksika'nın, Amerikan müesses nizamının alaycı bir şekilde adlandırdığı gibi "güney sınırımızda bir Japonya" ihtimalinin "tolere edilemeyeceğine" karar verdi.

Daha önce İran'da olduğu gibi, modern ve bağımsız bir Meksika, bazı güçlü Anglo-Amerikan çıkar grupları tarafından tahammül edilemez olarak görülüyordu. Tefeci dış borç miktarlarının katı bir şekilde geri ödenmesini sağlamak adına Meksika'nın sanayileşme hedeflerini sabote etmek için müdahale etme kararı alındı.

Meksika Peso'suna yönelik iyi hazırlanmış bir saldırı, 1981 sonbaharında New York Times'ın o dönemde çok uluslu şirketlere "siyasi risk" konusunda danışmanlık yapan eski CIA şefi William Colby ile yaptığı bir röportajla başladı. Colby müşterilerine Meksika'ya yatırım yapmaları konusunda tavsiyede bulunurken "gelecek yılki genel seçimlerden önce Meksika'nın para biriminde bir devalüasyon bekleyin" demişti. Colby'nin bu sözleri Wall Street Journal da dahil olmak üzere ABD medyasındaki makalelerde yankı buldu.

Colby, Probe International olarak bilinen ve yönetim kurulunda İngiliz Dışişleri Bakanlığı'nın Ortadoğu ve Amerika konularında istihbarat uzmanı ve geliştirmekte olan sektörlerde sanayi ve tarımsal verimliliğin arttırılması yerine malthusçu nüfus azaltma politikalarının önde gelen savunucularından Lord Caradon'un (Hugh Foot) yer aldığı "özel" bir uluslararası danışmanlık şirketiyle irtibat halindeydi.

Probe'un başkanı, Benjamin Weiner adında eski bir ABD Dışişleri Bakanlığı üst düzey yetkilisi, 1982'nin ilk haftalarında ABD gazetelerine bir dizi makale yayınlarak, akıllı Meksikalı işadamlarının ülke patlamadan önce paralarını dolara çevirerek Meksika'dan Teksas ve Kaliforniya'daki gayrimenkullere yatırmaya çabaladıkları fikrini yaydı.

Bu haberler Meksika'nın önde gelen gazetelerinde de yer aldı ve sermaye kaçışını daha da körükledi. Başkan Lopez Portillo o yıl 5 Şubat'ta ülke çapında yaptığı bir konuşmada, panik söylentileri ve ülke dışına sermaye kaçışı yoluyla ülkeyi istikrarsızlaştırmaya ve Peso'yu ABD doları karşısında devalüasyona zorlamaya çalışan "gizli yabancı çıkarlar" olarak adlandırdığı kişilere saldırdı.

Üç yıl önce aynı Probe International, İran Şahı'nın zayıflamasına yardımcı olan ve Humeyni devrimine giden yolu hazırlayan sermaye kaçışının körüklenmesinde kritik bir rol oynamıştı.

19 Şubat 1982'ye gelindiğinde Meksika hükümeti, Meksika'dan ABD'ye akan sermayeyi istikrara kavuşturmak umuduyla acımasız bir kemer sıkma programı uygulamak zorunda kaldı. Güçlü mali çıkar çevreleri, Lopez Portillo'nun Meksika'nın kambiyo kontrollerini yeniden yürürlüğe koymak gibi zorunlu bir önlem almasını engellemek için güçlü bir baskı uyguladı. Sermaye kaçışı hızlandı.

19 Şubat'ta Lopez Portillo hükümeti üzerindeki baskıyı kırdı. Sermaye çıkışını durdurmak ve durumu istikrara kavuşturmak için Meksika Pesosu derhal %30 oranında devalüe edildi.

Bunun yerel sonucu, önceki yıllarda yatırımlarını finanse etmek için dolar borçlanan özel Meksika sanayisinin, bir zamanlar güçlü olan Monterrey'deki Alfa Grubu başta olmak üzere, bir gecede iflas etmesi oldu.

Kazançları Peso cinsinden, borç servisi ise çok daha maliyetli olan dolar cinsindendi. Bir şirketin önceki borç servisi pozisyonunu koruyabilmesi için Peso cinsinden mal ve servis fiyatlarını %30 oranında artırması ya da işgücünü azaltarak maliyetleri düşürmesi gerekiyordu.

Devalüasyon aynı zamanda Meksika'nın sanayi programının küçülmesine, yaşam standartlarının düşmesine ve yerel enflasyonun artmasına neden oldu.

Daha birkaç ay öncesine kadar gelişmekte olan dünyanın en hızlı büyüyen ekonomisi olan Meksika, 1982 baharında kaosa sürüklenmişti. Uluslararası Para Fonu'nun Meksikalı bir yetkilisi, sert önlemlerin ardından "Yapılacak en doğru şey buydu" dedi. 5

Meksika artık "sorunlu bir borçlu" ve "yüksek riskli bir ülke" olarak uluslararası mercek altına alınmıştı. Londra ve New York'taki, Zürih ve Frankfurt'taki ve Tokyo'daki önde gelen Eurodolar bankaları kredi vermeyi hızla azalttılar.

Ağustos ayına gelindiğinde Meksika, Peso'nun devalüasyonu, sermaye çıkışı yoluyla milyarlarca dolar sermaye kaybı ve büyük uluslararası bankaların eski borçlarını çevirmeme kararı gibi çifte baskı altında, devasa boyutlarda bir borç ödeme kriziyle karşı karşıya kaldı.

O yaz 20 Ağustos'ta New York Merkez Bankası'nın genel merkezinde, ABD'nin önde gelen 100'den fazla bankacısı, Meksika Maliye Bakanı Jesus Silva Herzog'dan Meksika'nın 82 milyar dolarlık dış borcunu geri ödeme olasılığı hakkında bir rapor dinlemek üzere kapalı kapılar ardında yapılan gizli bir toplantıya çağırılmıştı. Silva Herzog, uluslararası finans dünyasının önde gelen isimlerine ülkesinin vadesi gelen bir sonraki dış borç taksitini bile ödeyemeyeceğini söyledi. Döviz rezervleri tükenmişti.

Meksika'da büyüyen ekonomik kaosla karşı karşıya kalan Başkan Lopez Portillo, kriz boyutlarına ulaşan sermaye kaçışını durdurmak için harekete geçmeye karar verdi. Başkan, 1 Eylül'de Meksika halkına, mali düzeni yeniden tesis etmek ve kaçan sermayenin

ülkenin tüm ekonomisini çökertmesini önlemek için bir dizi acil önlemin bir parçası olarak ülkenin özel bankalarının, o zamanki özel merkez bankası olan Meksika Merkez Bankası ile birlikte tazminat ödenerek kamulaştırıldığını duyurdu.

O gün ulusal televizyonda yayınlanan üç saatlik konuşmasında özel bankalara "spekülatif ve asalak" oldukları için saldırdı ve Meksika'nın sanayileşme çabalarından dolara ve ABD emlak piyasasına aktardıkları sermaye kaçışını ayrıntılı olarak anlattı.

Bu rakkam toplam 76 milyar dolardı ve bu tutar ülkenin sanayileşmesi için önceki on yılda alınan tüm dış borçların toplamına eşitti.

Lopez Portillo, Ronald Reagan ile bir tür dostluk ilişkisi kurmuş ve Reagan'ı dramatik eylemi konusunda şahsen bilgilendirerek bunun ABD'ye karşı sorumsuz bir radikalizm değil, ulusal bir acil durum meselesi olduğunu açıkça ortaya koymuştu.

Ardından, 1 Ekim'de Birleşmiş Milletler'in New York'taki yıllık Genel Kurulu'na katılan Başkan Lopez Portillo, dünya uluslarını "Karanlık Çağ'a gerilemeyi" önlemek için birlikte hareket etmeye çağırdı. Mali sistemdeki krizin nedenini, dayanılmaz derecede yüksek faiz

oranları ve çöken hammadde fiyatları politikalarının bir sonucu olarak etkili bir şekilde tanımladı.

Meksika Devlet Başkanı bunların, "bazı ülkelerde yakalanan ivmeyi kesmek ve geri kalanlarda ilerleme olanaklarını ortadan kaldırmakla tehdit eden bir makasın iki bıçağı" olduğunu belirtti. Ardından, ortak fayda sağlayacak bir çözümün engellenmesi halinde Üçüncü Dünya borç ödemelerinin tek taraflı olarak askıya alınabileceği konusunda açıkça uyarıda bulundu. "Ödemelerin askıya alınması kimsenin yararına değildir ve kimse bunu istemez. Ancak bunun olup olmayacağı borçluların sorumluluğunun ötesindedir. Ortak durumlar, komplolara ya da entrikalara gerek kalmadan ortak pozisyonlar üretir."

Lopez Portillo, Thatcher ve Volcker döneminde yeni borç koşullarının keyfi olarak dayatılmasına karşı çıktı. "Meksika ve Üçüncü Dünya'nın diğer pek çok ülkesi, şu anda geçerli olandan oldukça farklı koşullar altında mutabık kalınan ödeme süresine uyamayacak durumdadır... Biz geliştirmekte olan ülkeler köle olmak istemiyoruz. Bizim katılımımız ya da sorumluluğumuz olmadan ve bize dayatılan koşullarda üç katına çıkan bir borcu ödemek için ekonomilerimizi felç edemeyiz ya da halklarımızı daha büyük bir sefaletle sürükleyemeyiz... Açlığı, hastalığı, cehaleti ve bağımlılığı

yenmek için büyüme çabalarımız uluslararası krize neden olmadı," diye ısrar etti.

Lopez Portillo daha sonra Amerika Birleşik Devletleri ve diğer sanayileşmiş alacaklı ülkelerin, Meksika gibi ülkelerin krizden çıkmalarını sağlayacak çözümler için birlikte çalışma konusundaki çıkarlarına değindi. Portillo'nun yorumları en büyük borçlu ülke olan Brezilya'nın devlet başkanı Joao Baptista Figueiredo tarafından da tekrarlandı. Figueiredo "üretim yatırımlarının yüksek faiz oranlarının etkisi altında küresel ölçekte boğulduğu" "1930'ları dramatik bir şekilde anımsatan semptomlardan" söz etti.

1982'nin yaz ayları boyunca Beyaz Saray'da, patlak veren borç krizi konusunda ne yapılacağına dair perde arkasında bir politika tartışması yaşandı.

ABD ekonomisi Federal Rezerv'in yüksek faiz oranlarının ağırlığı altında daha da derin bir düşüşe geçerken, Başkan Reagan'ın etrafındaki bir grup, yaklaşmakta olan Meksika ve Latin Amerika borç krizinin çözülmesi için lobi yapıyordu.

Wall Street'in sesi ve Henry Kissinger'ın İngiliz Dışişleri Bakanlığı ve Londra Şehri'ndeki dostları, kararsız Reagan üzerinde daha etkiliydi. Reagan, güçlü Wall Street kurumunun desteğini kazanmak için seçim öncesi yaptığı "anlaşmanın" bir parçası olarak, eski Merrill Lynch Wall Street başkanı Don Regan'ı Hazine Bakanı olarak atamayı kabul etmişti; bunun yanı sıra, eski Trilateral Komisyon üyesi Başkan Yardımcısı George Bush ve Bush'un yakın arkadaşı James Baker'ı da Beyaz Saray Özel Kalem Müdürü olarak atamıştı. "Ne pahasına olursa olsun New York bankalarını kurtarmalıyız" diyorlardı. Ekim 1982'ye gelindiğinde, Meksika ve diğer borç krizlerine yaklaşımları Reagan Yönetiminin politikası haline gelmişti.

Lopez Portillo'nun BM Genel Kurulu'na hitap etmesinden bir gün önce, yeni göreve gelen ABD Dışişleri Bakanı Amerika'nın yanıtını açıkladı. Eski Chicago Üniversitesi ekonomisti, Milton Friedman'ın arkadaşı ve 15 Ağustos 1971'de Nixon'ın doları altından ayırmasının arkasındaki isimlerden biri olan George Shultz, toplanan Birleşmiş Milletler delegelerine Reagan Yönetiminin son kararını duyurdu. Shultz, Wall Street'in borç krizine yönelik basit "çözümünü" ortaya koymuştu.

Ağustos ayı başında Meksika'nın iflasını ilan etmesinin ardından Paul Volcker, Reagan Yönetimi'nin üst düzey yetkilileriyle bir araya

gelmiş ve New York'taki büyük bankalar üzerindeki baskıyı kademeli olarak hafifletecek bir plan üzerinde çalışmıştı. Bu plan Shultz tarafından "Reagan ekonomik toparlanması" olarak duyuruldu.

Shultz, krizin ABD'deki ya da Güney ülkelerindeki temel nedenlerini ele almak yerine, borçlu ülkelerin borç geri ödemelerinin Uluslararası Para Fonu tarafından denetlenmesini ve ABD'de tüketici harcamalarının teşvik edilmesini önerdi ve bunun da planlanan "toparlanmanın" bir parçası olarak artan Üçüncü Dünya emtia ihracatını çekeceğini savundu.

Bu, dünya tarihindeki en maliyetli "iyileşme" olacaktı.

Wall Street 1920'leri tekrarlıyor, IMF tarzı

Lopez Portillo ve diğer Latin Amerika devlet başkanlarının beklenen BM konuşmasına karşı dikkatle sahnelenen Shultz'un BM açıklamasının ardından yaşananlar, o dönemde alacaklı bankacılar ile borçlu ülkeler arasındaki müzakerelere doğrudan aşına olmayanlar için neredeyse inanılmayacak kadar korkunçtu.

Jose Lopez Portillo, BM konuşmasının ardından yaptığı Latin Amerika birliği çağrısında başarısız oldu. Zaten kendisi de iki ay

sonra görevi bırakacak olan topal bir başkandı. Bu arada Brezilya ve Arjantin hükümetlerini borç krizine ortak bir çözüm konusunda Meksika'nın çözümüne katılması talebinden vazgeçirmek için olağanüstü şantaj ve diğer baskıları uygulayan ABD yetkilileri ve diğerlerinden oluşan sanal bir ordu tarafından her türlü engelleme yapılmıştır.

Henry Kissinger, Aspen Enstitüsü başkanı ve petrol kralı Robert O.Anderson, Thatcher'ın eski dışişleri bakanı Lord Carrington, İngiltere Bankası ve S.G. Warburg yöneticisi Lord Roll of Ipsden ile birlikte seçkin yönetim kurulunda yer aldığı Kissinger Associates Inc. adlı yeni ve güçlü bir danışmanlık şirketi kurmuştu. Kissinger Associates, New York bankaları ve Washington yönetimi çevreleriyle birlikte çalışarak 1920'lerin başındaki Versailles tazminat sürecinden bu yana en ağır borç tahsilat koşullarını "vaka bazında" dayattı.

Dışişleri Bakanı Shultz'un 30 Eylül'deki BM konuşmasının ardından, New York ve Londra'nın güçlü özel bankacılık çıkarları tüm sağduyu seslerini bastırarak, 1920'lerde başarılanların çok ötesinde, modern tarihin en uyumlu organize yağma operasyonu haline gelecek olan uluslararası "polis" olarak hareket etmek üzere Federal Rezerv'i, İngiltere Merkez Bankası'nı ve en önemlisi Uluslararası Para

Fonu'nun yetkilerini borç tahsilatı için devreye sokmayı başarmışlardır.

Batı Avrupa ya da ABD medyasında özenle işlenen izlenimin aksine, borçlu ülkeler New York ve Londra'nın modern Shylock'larına, kelimenin tam anlamıyla kanla ve meşhur 'poundu' ile defalarca ödeme yaptılar. Ağustos 1982'den sonra borçlu Üçüncü Dünya ülkelerinin ödemeyi reddetmesi söz konusu değildi.

IMF'nin baskısı altında "kafalarına tabanca dayandı" ve bankaların üstü kapalı bir şekilde "borç anlaşmaları" olarak adlandırdıkları, çoğunlukla Citicorp ya da New York Chase Manhattan'ın başını çektiği önde gelen özel bankalarla anlaşmalar imzalandılar.

Ekim 1982'den sonra gelişmekte olan ülkelerin borçlu olduğu ülkelerde yaşananlar, tanımlanabilir birkaç aşamadan geçti. İlk önemli adım, New York ve Londra'daki özel bankaların borç krizlerini "sosyalleştirme" hamlesiydi.

Dünya medyasında, yaygın bir borç moratoryumunun uluslararası bankacılık sistemi üzerinde yaratacağı vahim sonuçlar konusunda uyarıda bulunan çok sayıda röportaj yayınlanmasının ardından bankalar, Citicorp, Chase Manhattan, Manufacturers' Hanover,

Lloyds Bank ve diğeri tarafından hazırlanan borç toplama stratejisi için benzeri görülmemiş bir uluslararası destek sağladılar.

Güçlü özel çıkar çevreleri krizi, büyük kamu kurumlarının gücünü bu özel elitin, yani alacaklı bankaların çıkarlarını güçlendirmek için kullandı. Bu bankalar, o sonbaharda İngiltere'nin Ditchley Park'ında kapalı kapılar ardında yapılan bir toplantının ardından bir araya gelerek, New York ve Londra bankalarının başını çektiği, daha sonra Uluslararası Finans Enstitüsü ya da gayri resmi olarak Ditchley Grubu olarak adlandırılan, önde gelen bankalardan oluşan fiili bir alacaklılar karteli oluşturdu.

Bir gözlemcinin "banker sosyalizmi" olarak nitelendirdiği, özel bankaların vergi ödeyen halkın geneline kredi vermekten kaynaklı kendilerine ait olması gereken risklerini paylaştırırken, tüm kazançları kendilerine kalan tuhaf bir yöntemi uygulamaya başladılar. Kriz görüntüsüne rağmen kazançlar oldukça büyüktü.

Bankacılar ve onların Reagan Yönetimi içindeki Hazine Bakanı Donald Regan gibi müttefikleri Başkan Reagan'ı bu durum karşısında yeterince korkuttuktan sonra Beyaz Saray, Paul Volcker'ı, bankaları ve IMF'yi her borçlu ülkeye katı bir "koşullar" programı dayatmaya zorladı.

IMF'yi ve onun katı koşullarını borç müzakere sürecinin ortasına yerleştirme önerisi bir Amerikan fikriydi. Özünde, New York bankerlerinin 1919'dan sonra Almanya'ya ve Avrupa'nın geri kalanına karşı talihsiz Dawes Planı altında yaptıklarının ve daha sonra Young Planı altında denediklerinin neredeyse tam bir kopyasıydı.

IMF koşulları ve bir ülkenin IMF ile anlaşma imzalaması, daha sonra Citicorp'ta üst düzey bir görevle ödüllendirilecek olan, o zamanlar IMF'de çalışan Amerikalı yetkili Irving Friedman tarafından geliştirilen bir programın parçasıydı. 1988'in sonlarında Friedman bir gazeteciye borç krizinin başlangıcındaki düşüncelerini anlatmıştı: "Benim düşüncem Fon kaynaklarının kullanımını ülkelere bir tür havuç olarak sunacağımız yönündeydi. Önce ülkenin ekonomik durumunu çok ciddi bir şekilde gözden geçirirsiniz. Zorlukların kaynağını tespit eder, nelerin değiştirilmesi gerektiğine işaret edersiniz."

IMF reçetesi ya da "koşullu" ilaç, her zaman aynıydı. Mağdur borçlu ülkeye, eğer bir daha tek kuruş yabancı banka kredisi görmek istiyorsa, iç ithalatı iliklerine kadar kesmesi, ulusal bütçeyi vahşice kısması, çoğu zaman gıda ve diğer ihtiyaçlar için devlet sübvansiyonlarının kesilmesi ve ihracatını sanayi ülkeleri için "cazip" hale getirmek için ulusal paranın değerini düşürmesi ve aynı

zamanda gelişmiş sanayi mallarının ithalat maliyetlerini arttırması ve olabildiğince engellemesi gerektiği söyleniyordu. Tüm bunlar, borç servisine yetecek kadar para kazanmak için yapılıyordu. Parson Malthus'un bu süreç karşısında mezarından gülümsediğine şüphe yok.

IMF'nin bu Yapısal Uyum Programı, "adayı" İkinci Aşama'nın değerlendirilmesine uygun hale getirmek için sadece "Birinci Aşama" idi.

İkinci aşama ise dış borçların ya da önemli bir kısmının geri ödeme planının "yeniden yapılandırılması" için alacaklı bankalarla bir anlaşma.

Bu ikinci aşamada bankalar, temerrüde düşmüş faiz borçlarını toplam borç miktarının üzerine ekleyerek borçlu ülkeler üzerinde muazzam haklar elde ettiler.

1982'den bu yana yapılan sayısız borç yapılandırmasının sonucu, bu bankalardan Latin Amerika'ya tek bir kuruş bile yeni para girmemiş olmasına rağmen borç ödemeleri gerçekleşti.

İsviçre'nin önde gelen sigorta şirketlerinden Swiss Re'nin verilerine göre, gelişmekte olan tüm ülkelerin uzun ve kısa vadeli toplam dış

borcu 1982'den sonra istikrarlı bir şekilde artarak 839 milyar dolardan 1987'de neredeyse 1.300 milyar dolara yükseldi.

Neredeyse tamamı, geleceğin ekonomik yüküne eklenen, ödenemeyen eski borcun "yeniden finanse edilmesinden" kaynaklanan ek yükü.

Meksika, bu IMF rejimi altında, nüfusu için hayati önem taşıyan ilaçlar, gıda maddeleri, yakıtlar ve diğer ihtiyaçlar için sübvansiyonları kesmek zorunda kalmıştı. ***İnsanlar, çoğunlukla da bebekler, en temel ilaçların ithal edilememesi nedeniyle gereksiz yere ölüyordu.***

IMF daha sonra "ihracatı teşvik etmek" için bir dizi Meksika Pesosu devalüasyonu dikte etti. İlk %30'luk devalüasyondan önce 1982 başlarında Peso 12 Pezoya karşılık bir ABD dolarıydı. 1986 yılına gelindiğinde bir dolar satın almak için 862 Meksika Pesosu gerekiyordu ve 1989'da bu miktar dolar başına 2,300 Peso'ya yükseldi.

Ancak Meksika'nın dış borcu, neredeyse tamamı New York bankaları ve onların Washington'daki müttefiklerinin talepleri doğrultusunda ulusal hükümet tarafından Meksika özel sektöründen

"devralınan" toplam borç yükümlülüğü, 1985 yılı sonunda 82 milyar dolardan 100 milyar doların biraz altına yükseldi.

Meksika hızla 1920'lerin başındaki Almanya'nın kaderini izliyordu.

Aynı süreç Arjantin, Brezilya, Peru, Venezüella ve Zambiya, Zaire, Mısır da dahil olmak üzere siyah Afrika'nın büyük bölümünde ve Asya'nın büyük bölümünde tekrarlandı.

IMF, tarihteki en acımasız kemer sıkma politikalarının dayatılması yoluyla tefeci borçlarının ödenmesini zorlayan küresel bir "polis" haline gelmişti.

IMF'nin önemli oy bloğunun Amerikan-İngiliz eksenini tarafından sıkı bir şekilde kontrol edilmesiyle, kurum daha önce hiç görülmemiş bir şekilde Anglo-Amerikan parasal ve ekonomik çıkarlarının küresel uygulayıcısı haline geldi.

Mağdur ülkelerin IMF'nin teftiş ziyaretine uğrayacakları söylendiğinde ürpermelerine şaştırmamak gerekir. Gerçekte, Latin Amerika'ya kredi veren en büyük grup olan Anglo-Amerikan bankaları, Batı Avrupa ve Japonya'daki bankacı meslektaşlarına "dayanışma" içinde olmaları gerektiği, aksi takdirde uluslararası

bankacılık sisteminin çökme ihtimaliyle karşı karşıya kalabileceği şantajını yapıyordu.

1982'de ve sonraki aylarda bu tehdit gerçekten de inandırıcıydı. Kimse meydan okumaya cesaret edemedi; alacaklı bankaların tüm ülkeleri New York bankalarının arkasında saf tuttu ve Kissinger'ın borç konusundaki "sert çizgi" yaklaşımını destekledi.

Bu da Washington ve New York bankaları ile Londra'daki dostlarının, borcun yalnızca yozlaşmış, sorumsuz Üçüncü Dünya hükümetlerinin "suçu" olduğu şeklindeki kullanışlı söylemi desteklemelerine olanak sağladı.

New York ve Londra'nın güçlü bankacılık çıkarları kendilerine o kadar güveniyorlardı ki, bu dönemde Üçüncü Dünya borçlarının temerrüde düşmesine karşı acil kredi kaybı rezervlerini artırmayı bile reddettiler.

Citicorp ve Chase Manhattan 1980'lerin başında hissedarlarına etkileyici temettüler ödediler. Sanki olağanüstü bir şey yokmuş gibi kamuoyuna "rekor karlar" açıkladılar. Borç tahsilatlarını denetlemek için Birleşik Devletler Hükümeti ve IMF'nin tüm ağırlığını arkalarına almışlardı. Bundan daha güvenli ne olabilirdi?

Borçlu ülkeler IMF ve Ditchley Grubu'nun alacaklı bankalarıyla anlaşmaya zorlandıkça, sermaye akışında devasa boyutlarda bir tersine dönüş yaşandı.

Dünya Bankası'na göre, 1980 ve 1986 yılları arasında, 109 borçlu ülkeden oluşan bir grup için, bu ülkelerin dış borçları için kreditorlere yapılan sadece faiz ödemesi 326 milyar doları bulmuştu.

Aynı borçların anapara geri ödemeleri de **332 milyar dolar tutarında olup, başlangıçta 430 milyar dolar olan borç için toplam 658 milyar dolar borç servisi ödemesi yapılmıştır. Ancak bu çabaya rağmen, bu 109 ülke 1986 yılında hala alacaklılara toplam 882 milyar dolar borçluydu. Bu içinden çıkılması imkansız bir borç girdabıydı.** Böylece bileşik faiz ve değişken oranların yarattığı mucizeler ortaya çıkıyordu.⁶

1980'lerdeki "borç krizinin" daha da şaşırtıcı bir yönü, paranın büyük bir kısmının New York ya da Londra bankalarından hiç çıkmamış olmasıydı. New York-İsviçre bankası Credit Suisse First Boston'da kazançlı bir görev alan eski Peru Enerji Bakanı Pedro Pablo Kuczinski'ye göre, "Paranın çoğu Latin Amerika'ya hiç gelmedi. Latin Amerika'nın 1976 ve 1981 yılları arasında aldığı 270 milyar doların sadece %8.4'ünün Latin Amerika tarafından nakde

çevrildiğini tespit ettik -üretim yatırımları için kullanılabilecek bir para. Geri kalanın tamamı bankalarda kaldı, Latin Amerika'ya hiç gelmedi, sadece defter değiştirdi."

Borçlu ülkeler, New York ve Londra'daki alacaklı bankaların tek çıkış yolu olarak ekonomileri üzerindeki ulusal egemenlik kontrolünden, özellikle de Meksika devlet petrol tekeli gibi değerli kaynaklardan vazgeçmeyi önerdikleri bir borç tuzağına yakalanmışlardı; **bankacıların deyimiyle, borçlu ülkenin cazip kaynaklarının kontrolünü güvence altına almayı amaçlayan eski " özkaynak karşılığı borç " takası.**

Danimarka UNICEF Komitesi "nce görevlendirilen Danimarkalı bir ekonomist tarafından yapılan çalışma bu süreci gözler önüne sermektedir. "1979 yılında zengin Kuzey'den yoksul Güney'e net 40 milyar dolar akmıştır. Bu akış 1983 yılında tersine dönmüş, az gelişmiş ülkeler sanayileşmiş ülkelere 6 milyar dolar göndermiştir. O zamandan bu yana bu miktar dramatik bir şekilde artmış, BM tahminlerine göre yılda yaklaşık 30 milyar dolar olmuştur. Ancak," diye ekliyor, "1980'ler boyunca düşen hammadde fiyatları nedeniyle gerçekleşen kaynak transferi de hesaba katılırsa, bu az gelişmiş ülkelere sanayi ülkelerine yılda en az 60 milyar dolarlık bir sermaye transferinden bahsediyoruz anlamına gelir. Bu miktara kara paranın yarattığı sermaye kaçışını da eklemek gerekir..."

Hans K. Rasmussen tarafından hazırlanan çalışma, **1980'lerin başından bu yana yaşananların, sermaye açlığı çeken Üçüncü Dünya'dan, öncelikle ABD ve daha az ölçüde İngiltere'deki açıkların finansmanına yönelik bir servet transferi olduğuna işaret etmektedir.**

Rasmussen'in tahminlerine göre 1980'li yıllarda gelişmekte olan ülkelerin toplamı sadece Amerika Birleşik Devletleri'ne 400 milyar dolar aktarmıştır. Bu durum Reagan Yönetiminin dünya tarihindeki en büyük barış dönemi bütçe açıklarını finanse etmesini sağlarken, bir yandan da "dünyanın en uzun barış dönemi toparlanması" iddiasında bulunabilmesine olanak tanımıştır.

Yüksek ABD faiz oranları, yükselen dolar ve Amerikan hükümetinin sağladığı güvenlikle, 1980'lerdeki rekor düzeydeki ABD bütçe açıklarının tam %43'ü, bir zamanlar gelişmekte olan ülkelerdeki sermayenin bu şekilde fiilen yağmalanmasıyla "finanse edildi".

Birinci Dünya Savaşı sonrası Versailles tazminat borcu sürecindeki Anglo-Amerikan bankerlerde olduğu gibi, borç sadece egemen ülkelerin üzerinde fiili ekonomik kontrol kurmak için bir araçtı.

Yorgun New York bankerleri, güçsüz Latin Amerika ya da Afrika ülkelerinden korkmalarını gerektirecek pek bir şey olmadığını düşünüyorlardı. Ne de olsa iş iştir.

Mayıs 1986'da ABD Kongresi Ortak Ekonomik Komitesi için hazırlanan "Latin Amerika Borç Krizinin ABD Ekonomisi Üzerindeki Etkisi" konulu bir Personel Çalışması, sorunun Reagan Yönetimi tarafından ele alınış biçiminin tehlike arz eden bazı yönlerine dikkat çekiyordu.

Rapor, ***IMF'nin kemer sıkma önlemlerinin Latin Amerika'yı borç ödemek için sanayi ve diğer ithalatları neredeyse durdurmaya zorlaması sonucunda ABD istihdamı ve ihracatında yaşanan yıkıcı kayıpları belgelemiştir.*** Yazarlar, ***"Yönetim politikalarının, para piyasasındaki bankaları iflastan korumak için gerekenin ötesine geçtiği artık açıkça görülüyor... Reagan Yönetimi'nin borç krizini yönetme biçimi, aslında krizin patlak vermesinde büyük rol oynayan kurumları ödüllendirirken, ABD ekonomisinin borç krizine neden olmada hiçbir rolü olmayan sektörlerini cezalandırmıştır"*** sonucuna varıyordu. Çalışma derhal hasıraltı edildi.

New York Morgan Guaranty Trust Company tarafından yapılan hesaplamalara göre, 1985'e kadarki on yıllık dönemde Üçüncü Dünya ülkelerinden ABD ve diğer alacaklı ülkelerin "güvenli limanlarına" sermaye kaçıışı en az 123 milyar dolardır.

Birden fazla büyük New York bankası ve yatırım şirketi, Bogota ve

Medellin gibi şehirlerde ve Latin Amerika'nın diğer yerlerinde ofisler açarak kara dolarların bu ülkelerden çıkmasına yardımcı oldu.

Amerika Birleşik Devletleri ve Batı Avrupa'nın sanayi kentlerinde kokain bağımlılığının yükselişi, ilginç bir şekilde, 1980'lerin başında başlayan Üçüncü Dünya borç krizinin patlamasına paralel olarak büyüdü - Donald Regan'ın eski Merrill Lynch'i gibi firmalar tarafından gizli transferler yoluyla Güney Amerika'dan "aklanan" yasadışı dolarlardaki artış ile çarpıcı bir uyum gösteriyordu. Bu müşterilere daha şık bir isim olan "yüksek net değere sahip bireyler" adı verildi.

San Diego'daki California Üniversitesi'nden Profesör Joe Foweraker, ***Latin Amerika'dan "kaçan sermaye" üzerine yaptığı bir çalışmada, bu tür müşteriler için "kaçan sermaye" akışını kolaylaştırmanın 1980'lerde büyük ABD bankaları için "borç krizinin" en karlı kısımlarından biri haline geldiğini belirtmektedir.***

Citicorp, Chase Manhattan, Morgan Guaranty ve Bank of America gibi bu büyük bankaların, zor durumdaki borçlu hükümetlerden aldıkları yıllık 50 milyar dolarlık faiz ödemelerine ek olarak, para birimini "istikrara kavuşturmak" için acımasız iç kemer sıkma politikaları talep ettikleri ülkelere 100-120 milyar dolarlık sermaye

kaçışı sağladıklarını belirlemektedir. Bu durum aslında ikiyüzlülükten de öte bankalar için kazançlı bir durumdu.

Bankaların büyük bir gizlilik içinde yürüttükleri Latin Amerika kaynaklı sermaye işlemlerinden elde ettikleri yıllık getirinin ortalama %70 olduğu güvenilir bir şekilde rapor edilmiştir. Bu tür bir özel bankacının New York ve Londra bankalarının Latin Amerika kaynaklı sermaye işlemleri hakkında söylediği gibi, "bazı bankalar bu işten pay almak için adam öldürürdü." ***Bu hafif bir ifadeydi. 1983 yılında Londra'da yayınlanan Financial Times gazetesi, Brezilya'nın Citicorp'un dünya çapındaki faaliyetleri arasında açık ara en kârlı bankacılık bölümü olduğunu yazıyordu.***

Anglo-Amerikan borç stratejisinin bir sonucu olarak Afrika'nın durumu daha da kötüye gitti. İngiltere ve Fransa'nın Portekiz'le birlikte kıtaya hakim olduğu 19. yüzyıl sömürge döneminden bu yana Afrika, Güney Afrika'nın haricinde, büyük ölçüde gelişmemiş ilkel bir ucuz hammadde kaynağı olarak tutulmuştu.

1960'lı ve 1970'li yılların "sömürgecilikten kurtulma" dönemindeki bağımsızlık dalgası, siyah Afrika'nın ekonomik beklentilerinde çok az kayda değer bir iyileşme sağladı.

Ancak 1980'lerde yaşanan petrol şokları ve ardından gelen %20'lik faiz oranları ve çökmekte olan dünya sanayi büyümesi, neredeyse tüm kıtaya gerçek anlamda ölümcül bir darbe indirdi. 1980'lere kadar Kara Afrika, kalkınmasının finansmanı için %90 oranında hammadde ihracatına bağımlı kaldı. 1980'lerin başından itibaren pamuktan kahveye, bakırdan demir cevherine ve şekere kadar bu tür hammaddelerin dünya dolar fiyatı neredeyse kesintisiz bir düşüşe geçti.

1987 yılına gelindiğinde bu tür hammaddelerin fiyatları İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana en düşük seviyelere, dünya ekonomisinin derin bir bunalım yaşadığı 1932 yılındaki seviyelerine kadar gerilemişti.

Eğer bu tür hammadde ihracat fiyatları sadece 1980 dönemindeki fiyat seviyelerinde sabit kalsaydı, Kara Afrika 1980'lerin on yılı boyunca 150 milyar ABD doları daha kazanacaktı. 1982'de "borç krizinin" başlangıcında bu Afrika ülkelerinin ABD, Avrupa ve Japonya'daki alacaklı bankalara yaklaşık 73 milyar dolar borcu vardı. ***On yılın sonunda bu miktar, borç "yeniden yapılandırmaları" ve ekonomilerine yapılan çeşitli IMF müdahaleleri ile iki kattan fazla artarak 160 milyar dolara ulaştı.*** Kısacası, bu ülkelerin istikrarlı bir ihracat fiyatı seviyesinden kazanacakları miktar neredeyse tam olarak bu kadardır.8

Batı Avrupa ya da Amerikan şehirlerindeki ortalama bir vatandaşın günlük gazetesinde okuduklarından çok daha farklı bir sürecin bu borç gerçeğiyle ilgili olarak gerçekleştiği görülmeye başlamıştır.

İngiltere ve ABD'nin güçlü çok uluslu şirketleri 1980'lerde bankaları takiben Meksika'nın ABD sınırı gibi yerlerde çocuk işçi çalıştıran atölyeler kurdular. Düşük vasıflı montaj tesisleri olarak adlandırılan bu "Maquiladores"ler, General Motors, Ford Motor Company ya da çeşitli ABD elektrik şirketleri için üretim yapmak üzere 14-15 yaşlarındaki çaresiz Meksikalı çocukları saat başına 0.50 dolar gibi bir ücretle çalıştırıyordu.

Meksika hükümeti tarafındanda buna izin verilmiştir, çünkü bu işletmeler borç servisi için gereken dolarları "kazandırmaktadır".

Reagan'ın tavukları tünemek için eve dönüyor

Birinci Dünya Savaşı ve sonrasında Versailles savaş tazminatlarının en yıkıcı sonuçlarından biri, 1920'lerde Londra ve New York bankalarından Alman Dawes Planı ile birlikte, küresel uzun vadeli yatırımların göreceli olarak çöküşü olmuştur.

Savaş öncesine kıyasla 1920'lerde dünya ticaretinin mutlak düşüşü ve Avrupa'da hüküm süren genel ekonomik ve siyasi istikrarsızlık

nedeniyle, para genellikle sadece kısa vadeli, çoğunlukla da bir yıldan az bir süre için borç alınabiliyordu.

Bu da en kısa vadeli spekülâtif kazançların tüm yatırımların temel kriteri haline geldiği bir durum yarattı. Böylece 1920'lerde New York'ta yaşanan borsa patlaması, Londra ve Kıta'dan gelen ve sürekli yükselen New York borsasında daha önce görülmemiş kazançlar elde etmek isteyen yabancı fonların akın ettiği büyük bir çılgınlığı körükledi.

Tüm bunlar 1929 yılının Ekim ayında çöktü.

Petrol şokları ve 1970'lerde yaşanan ve bazen Büyük Enflasyon olarak da adlandırılan yüksek faizli parasal şokların ardından yaşananlar 1920'lere çok benziyordu. Dünya üretken yatırımları üzerindeki Versailles tazminat yükünün yerine, IMF Üçüncü Dünya borç "yeniden yapılandırma" sürecinin ağır yükü vardı.

1980'lerin başındaki inanılmaz enflasyon oranları, tipik olarak %12-17, yatırım getirilerinin koşullarını belirliyordu. Hızlı ve büyük kazançlara ihtiyaç duyuluyordu.

Bu duruma Reagan Yönetimi'nin, savunucuları tarafından "Arz Yönlü" ekonomi olarak adlandırılan garip "serbest piyasa" ekonomi

ikilemleride eklenmisdi. Bu fikir, ülkenin uzun vadeli ekonomik sağlığının daha iyi olması pahasına, tarihteki en yüksek kısa vadeli kişisel vurgun oranlarının bazılarını serbest bırakmak için ince bir kılıf oldu.

Ekim 1982'den sonra Üçüncü Dünya ülkelerinden milyarlarca dolar toplamak için uygulanan politikalar Amerikan bankacılık sistemine büyük bir finansal likidite akışı getirirken, Wall Street'in ideolojisi ve Hazine Bakanı Donald Regan'ın hükümet eliyle finansal piyasalardan "prangaları" kaldırma hevesi dünya finans tarihinin en büyük fantezisiyle sonuçlandı.

On yılın sonunda ortalık yatıştığında, bazıları Reagan'ın "serbest piyasasının" bütün bir ulusal ekonomiyi nasıl yok ettiğini fark etmeye başlamıştır. Bu ekonomi dünyanın en büyük ekonomisi ve aynı zamanda dünya parasal istikrarının da temeliydi.

Başkan Ronald Reagan, bireyler ya da şirketler üzerindeki vergi yükünün kaldırılmasının onların "bastırılmış yaratıcı enerjilerini" ve diğer girişimci yeteneklerini serbest bırakmalarını sağlayacağı gibi basit ve oldukça yanlış bir argümanla Ağustos 1981'de savaş sonrası tarihin en büyük vergi indirimi tasarısını imzaladı.

Tasarı, özellikle ticari gayrimenkuller olmak üzere bazı spekülasyon

gayrimenkul yatırımları için cömert vergi kolaylıkları sağlayan hükümler de içeriyordu.

Şirket devralmaları üzerindeki hükümet kısıtlamaları da kaldırıldı ve Washington, Dow Jones Industrials hisse senedi endeksini canlandırdığı sürece "her şeyin serbest olduğu" yönünde açık bir sinyal verdi.

1982 yazına gelindiğinde, Beyaz Saray Paul Volcker ve Federal Rezerv'den faiz oranlarının nihayet istikrarlı bir şekilde düşmeye başlayacağına dair onay aldığı anda, spekülasyon bonanza başlamaya hazırды.

O bahar Oklahoma'da küçük bir petrol ve emlak bankası olan Penn Square Bank'ın iflası, Meksika kriziyle birleşerek Volcker'ı para arzını daraltma politikasını gevşetme zamanının geldiğine ikna etmişti.

Yaz ayları ile o Aralık ayı arasında ABD Merkez Bankası faiz oranlarını olağanüstü bir şekilde yedi kez düşürerek %40 daha düşük bir seviyeye indirdi ve mali piyasalar düşük faiz oranlarıyla birlikte hareketlenmeye başladı.

Reagan'ın "ekonomik toparlanmasının" gerçeği, hükümetin rekor savunma ihalelerini alan bir avuç askeri havacılık firması dışında, sanayinin teknoloji ve üretkenliğini geliştirmeye yönelik hiçbir yatırımı teşvik etmemesiydi.

Para bunun yerine emlak spekülasyonuna, hisse senedi spekülasyonuna, Teksas ya da Colorado'daki petrol kuyularına, yani "vergi sığınaklarına" yöneldi.

Volcker'ın faiz oranları düştükçe, piyasanın ateşi daha da büyüdü.

Borç yeni modaydı. İnsanlar bugün borçlanmanın ve yarın daha düşük faiz seviyelerinde geri ödemenin "ucuz" olduğunu düşündüler.

Bu pek işe yaramamıştır. Amerikan şehirleri 20 yıllık düşüşünü sürdürürken, köprüler yıkıldı, yollar bakımsızlıktan çatladı, yeni cam kaplı alışveriş merkezleri büyüdü, çoğu zaman boş durdular çünkü bazı emlak yatırımcıları cömert vergi indirimleriyle yeterli kazancı elde edebiliyordu.

Reagan'ın Arz Yanlısı inancının merkezi bir parçası olarak, yine İngiltere'de Margaret Thatcher'ın yaptığı gibi, sendikaları "sorunun bir parçası" olarak tanımladı. İngiliz tarzı bir sınıf çatışması yaratıldı ve bunun sonucunda örgütlü işçi hareketi çökertildi.

Hükümetin ulaşım üzerindeki kontrolünün serbestleştirilmesi, bu politikanın temel silahlarından biriydi.

Kamyon ve havayolu taşımacılığı "serbest bırakıldı." Sendikasız "düşük ücretli" havayolu ve kamyon şirketleri, genellikle düşük güvenlik standartlarıyla ya da hiç güvenlik standartları olmadan yaygınlaştı.

Kaza oranları yükseldi, sendikalı işçilerin ücret seviyeleri düştü. ***Reagan'ın "toparlanması" genç borsacıları bir bilgisayar tuşuna basarak multi milyonerlere dönüştürürken, nüfusun vasıflı mavi yakalı işgücünü daha düşük yaşam standartlarına mahkum ediyordu.***

Washington'da kimse buna pek aldırmış etmedi. Ne de olsa muhafazakar Reagan Cumhuriyetçileri sendikaların "neredeyse komünist gibi" olduğunu savunuyordu. 19. yüzyıl İngiliz tarzı "ucuz işgücü" politikası Washington'a daha önce hiç olmadığı kadar hakim oldu.

Bir zamanlar güçlü olan Uluslararası Teamsters Kardeşliği 1982 yılında, ekonomik kasvet ve sendikasız kamyon işletmeciliğini teşvik eden kamyon taşımacılığının serbestleştirilmesi ikliminde, ücretlerin neredeyse dondurulduğu üç yıllık bir sözleşmeyi kabul etmek zorunda bırakıldı.

Bir zamanlar vasıflı Amerikan işgücünün en gelişmiş merkezlerinden biri olan United Auto Workers sendikası 1982 yılında Chrysler, Ford ve General Motors ile yaptığı görüşmelerde ücret kesintilerini kabul etti.

Çelik sendikaları ve diğerleri de emekliliği yaklaşan yaşlı işçilerin sosyal haklarını güvence altına almak ya da işyerlerini ellerinde tutmak için çaresizce tavizler verdiler.

Amerikalıların çoğunluğu için gerçek yaşam standartları giderek düşerken, bir azınlık için daha önce hiç olmadığı kadar yükseldi. Toplum gelir farklılıkları etrafında kutuplaşmaya başladı.

Yeni "sanayi sonrası toplum" dogması Washington'dan New York'a ve Kaliforniya'ya kadar vaaz ediliyordu. *Artık Amerika'nın ekonomik refahı en modern endüstriyel kapasitelere yapılan yatırımlarla bağlantılı değildi. Çelik fabrikalarının paslanmasına izin verildiği ya da yüksek fırınlar dinamitlendiği için çelik " pas kuşağı" endüstrisi olarak ilan edilmişti. Alışveriş merkezleri, ışıltılı yeni Atlantic City kumarhaneleri ve lüks tatil otelleri "paranın olduğu yerler "di.*

Reagan yıllarının çoğunda yaşanan spekülasyon patlaması sırasında, bu çılgınlığı finanse etmek için yurtdışından da para aktı. Bu süreçte, beş kısa yıl içinde, 1980'lerin ortalarında ABD'nin dünyanın

en büyük alacaklısı olmaktan çıkıp 1914'ten beri ilk kez net borçlu bir ülke haline gelmesine kimse aldırış etmedi.

Borç "ucuzdu" ve geometrik olarak büyüdü. Aileler ev, araba, video kayıt cihazı almak için rekor düzeyde borçlandı. Hükümet, büyük vergi geliri kaybını ve Reagan'ın genişletilmiş savunma yapılanmasını finanse etmek için borçlandı.

Reagan'ın "toparlanma" dönemindeki bütçe açıkları ABD ekonomisinin altında yatan gerçek durumu ortaya çıkardı. Ekonomi hastaydı.

1983 yılına gelindiğinde, yıllık Hükümet açıkları 200 milyar dolar gibi daha önce duyulmamış bir düzeye tırmanmaya başladı. Ulusal Borç, rekor açıklarla birlikte genişledi ve **Wall Street tahvil tüccarlarına ve müşterilerine rekor faiz geliri sağladı**. Reagan'ın seçildiği 1980 yılında 52 milyar dolar olan ABD Hükümeti'nin toplam borç faiz ödemeleri altı yıl içinde ikiye katlanarak 1986 yılında 142 milyar doların üzerine çıktı ki bu miktar tüm hükümet gelirlerinin beşte birine eşitti.

Ancak bu uyarı işaretlerine rağmen, Almanya'dan, İngiltere'den, Hollanda'dan, Japonya'dan, yüksek dolardan ve emlak piyasası ile hisse senetlerindeki spekülasyonlardan yararlanmak için para akmaya devam etti.

Tarih bilinci ya da uzun bir hafızası olan herkes için her şey çok tanıdıktı. Her şey "Kükreyen 20'ler" sırasındada, 1929'daki piyasa çöküşü sonucu rulet çarkı aniden durana kadar böyle gerçekleşmişti.

1985'te ABD'nin ekonomik ufkunda Başkan Yardımcısı George Bush'un gelecekteki başkanlık hırslarını tehdit eden fırtına bulutları toplanmaya başladığında, "kurtarıcı" yine petrol oldu.

1970'lerin Anglo-Amerikan petrol şoklarından çok farklı bir şekilde. Görünüşe göre Washington, "fiyatı yükseltebiliyorsak, önceliklerimize uygun olduğunda neden düşüremeyelim" diye düşündü.

Suudi Arabistan "ters petrol şoku" uygulamaya ve bunalımdaki dünya petrol piyasasını bol petrolüyle doldurmaya ikna edildi. OPEC petrolünün fiyatı birkaç ay önce ortalama 26 dolar civarındayken 1986 baharında taş gibi düşerek varil başına 10 doların altına indi. Wall Street ekonomistleri sihirli bir şekilde enflasyona karşı nihai "zaferi" ilan ederken, petrolün 1970'lerdeki enflasyonu yaratmada ya da 1980'lerdeki enflasyonu azaltmadaki rolünü görmezden geldiler.

Daha sonra, petrol fiyatlarının daha da düşmesi, sadece küçük bağımsız rakip üreticilerin değil, büyük İngiliz ve Amerikan petrol şirketlerinin hayati çıkarlarını da istikrarsızlaştırma tehdidi oluşturduğunda, George Bush Mart 1986'da Riyad'a sessiz bir ziyarette bulundu ve bildirildiğine göre Kral Fahd'a fiyat savaşını durdurması gerektiğini söyledi.

Suudi Petrol Bakanı Şeyh Zeki Yamani, Washington'da yazılan bir politika için uygun bir günah keçisi haline getirildi ve petrol fiyatları varil başına 14-16 dolar gibi düşük bir seviyede sabitlendi. Teksas ve diğer petrol üreticisi eyaletler depresyona sürüklenirken, ABD'nin başka yerlerinde gayrimenkul spekülasyonu rekor bir hızla arttı ve borsa yeniden rekor seviyelere tırmanmaya başladı.

1986 yılındaki petrol fiyatlarındaki çöküş, ABD'deki spekülatif balonda 1927-29 dönemine benzer bir süreci başlattı. Para New York borsalarında "vurgun" yapmak için akarken faiz oranları daha da dramatik bir şekilde düştü. Wall Street'te yeni bir finansal sapkınlık moda oldu: Kaldıraçlı Satın Alma. Para maliyetlerinin düşmesi ve hisse senedi fiyatlarının görünüşte sürekli yükselmesi ve "serbest piyasa" dinini destekleyen bir Reagan Yönetimi ile her şeye izin verilmişti.

Muhafazakar bir şekilde yönetilen, örneğin lastik, makine ya da tekstil üreten 100 yıllık sağlam bir sanayi şirketi, Wall Street'in leş yiyicileri olarak adlandırılan yeni kurumsal " yağmacıların " hedefi haline geldi.

T. Boone Pickens, Mike Milken ya da Ivan Boesky gibi renkli kişilikler, Kaldıraçlı Satın Almalar'ın paravanları olarak kullanarak kağıt üzerinde milyarder oldular.

Bu çılgınlığı piyasa "verimliliği" adına rasyonalize etmek için Harvard Business School gibi saygın kurumlarda yeni bir kurumsal yönetim felsefesi ilan edildi.

Tipik bir şirket Kaldıraçlı Satın Alma operasyonunda, Boone Pickens gibi bir akıncı, Kaliforniya'daki Union Oil ya da hatta Gulf Oil gibi kendi değerinin kat kat üstünde bir şirketin hisse senetlerinin kontrolünü satın almak için borç para vaadinde bulunurdu. Kurban şirketin hisselerinin satın alınması fiyatları yükseltirdi.

Eğer başarılı olursa, neredeyse tamamen borç parayla devasa bir şirketi devralmış oluyordu. Bu borç, her şey yolunda giderse, yeni borç yüklü şirketin çıkaracağı "yatırım yapılabilir seviyenin altındaki" tahvillerle geri ödeniyordu.

Eğer şirket iflas ederse, tahviller sadece " değersiz " kağıtlardan

ibaret olacaktı.

Ancak 1980'lerde borsa ve emlak fiyatları yükseliyordu, bu yüzden kimse bu riske fazla dikkat etmedi.

Reagan'ın vergi reformları, bir şirketin büyük borçlar altına girmesini, hisse senedi ihraç etmekten daha "karlı" hale getirdi.

Bu "önemsiz tahvillerin" ödediği faiz oranları alıcıları çekmek için çok yüksek olduğundan, bu yağmacılara verilen isimle "köpekbalıkları", yeni şirketin varlıklarını "soymak", parçaları hızlı bir kâr için satmak ve bir grup piranha balığı gibi bir sonraki kurban şirkete koşmak için hızla hareket ediyorlardı.

1980'lerin son yarısında bu tür eylemler Wall Street'i tüketti, Dow'u yukarı taşıdı. Şirketleri 1930'ların buhranından bu yana en yüksek düzeyde borçlanmaya itti. Ancak bu borçlar modern teknolojiye ya da yeni tesis ve ekipmanlara yatırım yapmak için alınmamıştı.

Bu durum, Reagan ve Bush yönetimlerinin serbest piyasa yıllarında izin verilen finansal spekülasyon sürecinin kanserli bir sonucuydu.

Reagan döneminin on yılı boyunca spekülatif gayrimenkul yatırımlarına neredeyse 1 trilyon dolar aktı ki bu rekor bir meblağdır.

Önceki yılların neredeyse iki katıydı. ***Latin Amerika'daki sorunlara karşı bilançolarını güvence altına almak isteyen bankalar, geleneksel kurumsal krediler yerine ilk kez doğrudan gayrimenkul kredilerine yöneldi.***

Buhran yıllarında, ev satın alan ailelere uzun vadeli ipotek kredisi sağlamak üzere bağımsız bankalar olarak kurulan Tasarruf ve Kredi bankaları, 1980'lerin başında Hazine Bakanı Donald Regan'ın Wall Street'teki "serbest piyasa" hamlesinin bir parçası olarak "kuralsızlaştırıldı".

Reagan Yönetimi, Ekim 1982'de Garn-St.Germain Yasası'nın kabul edilmesiyle tüm düzenleyici kısıtlamaları kaldırırken, bu bankaların "aracılı mevduat" olarak adlandırılan toptan mevduatlar için yüksek bir maliyetle "teklif vermelerine" izin verdi.

Bu yasa, S&L bankalarının, iflas durumunda riski garanti eden hesap başına 100.000 \$'lık tam ABD Hükümeti sigortası ile istedikleri herhangi bir plana yatırım yapmalarına izin vermekteydi.

Başkan Reagan, Las Vegas'tan bir örnekle, yeni Garn-St.Germain Yasasını imzalarken, davet edilen S&L bankacılarından oluşan bir dinleyici kitlesine coşkuyla "Sanırım turnayı gözünden vurduk" dedi.

Bu "turna" 1.3 trilyon dolarlık Tasarruf ve Kredi bankacılık sisteminin çöküşünün başlangıcıydı.

Yeni yasa, S&L'lerin kapılarını daha önce hiç olmadığı kadar toptan finansal suiistimallere ve vahşi spekülâtif risklere açtı.

Aynı zamanda S&L bankalarını, 1980'lerde Amerika'da büyüyen kokain ve uyuşturucu ticaretinden elde edilen milyarlarca doları aklamak için organize suçlar için ideal bir araç haline getirdi.

Donald Regan'ın eski firması olan Merrill Lynch'in Lugano ofisinin "Pizza Connection" olarak adlandırılan eroin mafyasının milyarlarca dolarlık karını aklamaya karıştığını çok az kişi fark etti.

Serbestleşmenin vahşi ve kuralsız iklimi, normal, iyi yönetilen tasarruf bankalarının, şüpheli paralara sorgusuz sualsiz hizmet veren hızlı bankalar tarafından geride bırakıldığı bir ortam yarattı.

Bankalar, CIA'in gizli operasyonlarının yanı sıra Bonano ve diğer organize suç ailelerinin gizli operasyonları için fon akladı. Başkan Yardımcısının oğlu Neil Bush, Colorado'daki Silverado Savings and Loan'ın yöneticisiydi ve daha sonra hükümet tarafından yasadışı uygulamalarından dolayı suçlandı. Oğul Neil, babasının 1988'de

Cumhuriyetçilerin başkan adaylığını kazandığı hafta "istifa etme" nezaketini gösterdi.9

Yeni serbestleştirilen bankalar ve S&L'lerle rekabet edebilmek için, tüm finans sektörleri arasında en muhafazakar olan hayat sigortası şirketleri 1980'lerde büyük ölçüde spekülatif gayrimenkul işine girmeye başladı.

Ancak bankalar ve S&L'lerin aksine, sigorta şirketleri, belki de geçmişte çok muhafazakar oldukları için, hiçbir zaman ulusal denetim altına alınmamıştı.

Bankalarda olduğu gibi sigorta şirketlerinin poliçe sahiplerini korumak için ulusal bir devlet sigorta fonu yoktu. **1989 yılına gelindiğinde, sigorta şirketlerinin kayıtlarında 160 milyar dolarlık gayrimenkul olduğu tahmin ediliyordu. 1980 yılında bu rakam 100 milyar dolar civarındaydı. Ancak o zamana değin, 1930'lardan bu yana yaşanan en kötü depresyonda gayrimenkul sektörü çökerken, paniğe kapılan poliçe sahipleri paralarını talep ettikçe, savaş sonrası tarihte ilk kez sigorta şirketleri iflas etmek zorunda kaldı.**

Basit gerçek şuydu: New York'un finansal gücü, 1970'lerdeki petrol şoklarından bu yana diğer tüm ulusal çıkarları öylesine ezmişti ki,

1982'deki Meksika krizinden sonra Washington'da neredeyse başka hiçbir ses duyulmuyordu. Borçlar şaşkırtıcı miktarlarda büyümüştü. Reagan 1980 sonlarında seçimi kazandığında, ABD'nin toplam özel ve kamu borcu 3,873 milyar dolardı. On yılın sonunda bu rakam 10 trilyon dolara ya da 10.000 milyar dolara ulaştı. Bu, bu kısa süre zarfında borç yükünün 6.000 milyar dolardan fazla artması anlamına geliyordu. 10

Üretken ekonominin taşıdığı borç yükü artarken, ABD sanayi tesisi ve işgücü gerilerken, yirmi yıllık ihmalin kümülatif etkileri ulusun hayati kamu altyapısının toptan çöküşüyle kendini göstermeye başladı.

Karayolları düzenli bakım yapılmadığı için çatladı; köprüler yapısal olarak sağlam olmaktan çıktı ve çoğu durumda çöktü; Pittsburgh gibi ekonomik sıkıntı içindeki bölgelerde su sistemlerinin kirlenmesine izin verildi; büyük şehirlerdeki hastaneler bakıma muhtaç hale geldi, daha az varlıklı kesimler için konut stoku dramatik bir şekilde bozulmaya başladı.

1989 yılına gelindiğinde inşaat sektörü derneği Associated General Contractors of America, sadece Amerika'nın çökmekte olan kamu altyapısını modern standartlara göre yeniden inşa etmek için acilen 3.3 trilyon dolarlık net yatırıma ihtiyaç olduğunu tahmin ediyordu.

Washington'da kimse dinlemedi. Bush Yönetimi sorunu çözmek için "serbest piyasa" özel girişimciliğini önerdi. Washington 1990 yılına gelindiğinde bir bütçe krizine girmişti.

Reagan "toparlanmasından" elde edilen faydaların eşitsiz dağılımı, "yoksulluk sınırı altında" yaşayan Amerikalıların sayısına ilişkin ABD Hükümeti rakamları aracılığıyla gösteriliyordu. Paul Volcker'ın ikinci petrol krizinin ortasında parasal şok uygulamasına başladığı 1979 yılında, Hükümetin kayıtlarına göre 24 milyon Amerikalının geliri yılda 6,000 dolar olarak tanımlanan yoksulluk seviyesinin altında kalıyordu.

1988 yılına gelindiğinde bu rakam %30'dan fazla artarak 32 milyon Amerikalıya ulaşmıştı. Reagan-Bush vergi politikaları, ABD tarihinde daha önce hiç olmadığı kadar zenginliği küçük bir elit kesimde yoğunlaştırmıştır. Kongre'nin ABD Temsilciler Meclisi Yollar ve Araçlar Komitesi tarafından yapılan bir araştırmaya göre 1980'den bu yana en üstteki %20'lik kesimin reel geliri tam %32 oranında artmıştır.

"Hür teşebbüs" ve devlet sübvansiyonunun garip birleşiminin bir yansıması olan Amerikan sağlık hizmetleri maliyetleri şimdiye kadarki en yüksek seviyelere ulaştı. GSMH'ye oran olarak İngiltere'nin iki katına çıktı, ancak 37 milyon Amerikalının hiçbir

sağlık sigortası yoktu. Siyah ve Hispanik işsizlerden oluşan yoksul gettolarıyla büyük Amerikan şehirlerindeki sağlık seviyeleri, dünyanın en gelişmiş sanayi ülkesi olması gereken bir ülkeyi değil, Üçüncü Dünya ülkesini andırıyordu.

Thatcher'ın İngiltere'deki on bir yıllık iktidarı da aynı derecede feci sonuçlar doğurdu. Londra Şehri'nde emlak spekülasyonu ve büyük ölçüde artan finansal hizmetler "endüstrisi", Thatcher'ın ekonomi politikasının endüstriyel yatırımlara ve ülkenin demiryolları ve otoyollar gibi bozulan kamu altyapısının modernizasyonuna karşı ciddi bir ayrımcılık yaptığı gerçeğini gizledi.

Londra Şehri'nin 1986 yılında uygun bir şekilde "Büyük Patlama" olarak adlandırılan finansal serbestleşmesi, Thatcher'ın en gurur duyduğu "başarıları" arasındaydı. Ancak 1980'lerin sonuna gelindiğinde, faiz oranlarının yeniden çift haneli rakamlara tırmanması, sanayinin derin bir çöküşe girmesi ardından da savaştan bu yana görülmemiş bir depresyona girmesi ve enflasyonun Thatcher'ın 1979'da göreve geldiği dönemdeki seviyesine yükselmesiyle her şey çözülmeye başladı.

Thatcher ekonomisi, ikiz kardeşi Reagan ekonomisi gibi başarısız olmuştu. Ancak Londra ve New York'un güçlü petrol ve finans kuruluşları bundan hiç de rahatsız olmadı. Onların bu "post-

endüstriyel" imparatorluktaki hakimiyet alanları yerel değil küreseldi. Frankfurt, Tokyo, Mexico City, Paris, Milano, Sao Paolo gibi her yerde finansal deregülasyon talep ettiler.

'Dostlarımızın küçük yardımıyla idare edeceğiz...'

19 Ekim 1987'de balon patladı. O gün New York Borsası'nda işlem gören Dow Jones Endeksi'ndeki fiyatlar, tarihteki düşüşlerin hepsinden daha fazla, 508 puan düştü. Reagan "toparlanmasının" dibi görünmüştü.

Ama Anglo-Amerikan müesseses nizamı Thatcher-Bush kanadınca izlenen stratejiden ayrılmamıs inatla bu stratejiyi sürdürmüştür. Yeni Başkan Bush yüzyılın sonuna yönelik büyük stratejisini uygulamaya koyana kadar yeterli fonun balonu ayakta tutmasını sağlamaya kararlıydı.

O zamandan beri Ekim 1987'deki çöküşün 1930'lardaki buhranın geçmişte kaldığını kanıtladığına dair pek çok yorum yapılmış olsa da, bu çöküş aslında Anglo-Amerikan Yüzyılını 1970'lerin başından beri ayakta tutan serbest finansal spekülasyonun bitişinin başlangıcına işaret ediyordu.

Bir sonraki Kasım 1988'de başkanlığa seçilecek olan George Bush, eski kampanya yöneticisi ve yakın arkadaşı Hazine Bakanı James Baker'ın çabalarının yanı sıra, Ekim 1987'deki çöküşün sonuçlarına rağmen, yabancı sermayenin ABD tahvil ve hisse senedi piyasalarına akmaya devam etmesini böylece Reagan-Bush ekonomik iyileşmesi yanılısamasının yeterli sayıda seçmenin zihninde canlı tutulmasını garanti altına almak için Amerikan müesseses nizamının bir kesimiyle işbirliği yaptı.

Gephardt gibi Demokrat Partili bir başkanın Japonya'nın ABD ile ticaretine zarar vereceğini savunan Başbakan Nakasone'nin Japon hükümetine yaptığı doğrudan Washington çağrıları başarılı oldu.

Nakasone, Japonya Merkez Bankası ve Maliye Bakanlığı'na uzlaşmacı olmaları için baskı yaptı. Ekim 1987'den sonra Japon faiz oranları gittikçe düşerek ABD hisse senetleri ve tahvillerinin yanı sıra gayrimenkullerinin de kıyaslandığında "ucuz" görünmesine neden oldu.

Milyarlarca dolar Tokyo'dan Amerika Birleşik Devletleri'ne aktı. 1988 yılı boyunca dolar güçlü kaldı bunun sonucunda Bush Demokrat rakibi Dukakis'e karşı seçimi kazanmayı başardı.

Bush bu desteği sağlamak için üst düzey Japon yetkililere Bush'un başkanlığının ABD-Japonya ilişkilerini geliştireceğine dair özel güvenceler verdi.

Bush'un başkanlığı, 1940'ların başındaki Franklin D. Roosevelt'ten bu yana Doğu Yakası'ndaki para babalarının içinden birinin doğrudan yönettiği ilk başkanlık olacaktı.

Bush'un görevi Amerikan yüzyılını 1919'dan bu yana en tehlikeli sularında yzdrmekti. Görevdeki ilk haftalarında, ülkenin en acil sorunlarından bazılarının üstesinden gelme konusunda kararlı bir görüntü verdi.

Bush, ülkenin çökmekte olan Tasarruf ve Kredi bankacılığı sisteminin köklü bir şekilde yeniden düzenlenmesini önerdi. Exxon "Valdez" petrol tankerinin tuhaf kazasının ardından oluşan halk tepkisini, Jimmy Carter'dan bu yana ilk kez çevreciliği Başkanlığın nceliği haline getirecek radikal bir dizi cezalandırıcı yeni yasaya onay almak için kullandı.

Her iki girişimin de felaket olduğu daha sonra ortaya çıkacaktı, ancak ilk aylardaki en önemli görüntü, yaşlanan Reagan'ın aksine, George Bush ile birlikte Amerika'nın nihayet dünya olaylarına kişisel olarak hakim bir başkana sahip olduğuydu.

Yeni Bush Yönetiminin 1989 yılı başlarında uygulamaya koyduğu asıl plan, ABD'nin devasa borç yükünü yönetmek için belirli ABD müttefiklerine daha fazla "yük paylaşımı" için baskı yapmaktı.

Sovyetler Birliği'nin çökmekte olduğu ve bunun sonucunda geriye yeterli askeri güce ve büyüklüğe sahip tek bir Süper Güç'ün, ABD'nin kaldığı argümanı ortaya atıldı.

Bu durumda, Almanya, Japonya ve Amerika'nın diğer büyük ekonomik ve askeri müttefiklerinin bu Süper Gücü korumak için mali desteklerini arttırmaları gerektiği savunuldu. Bu, şantaj yapmak için kullanılan üstü örtülü bir gerekçeydi.

Çok geçmeden Bush'un "daha nazik ve daha kibar bir Amerika" çağrısının, yaşlanan bir seçmen kitlesine retorik bir hitaptan başka bir şey olmadığı daha açık hale geldi.

Beyaz Saray'ı işgal eden Bush, Başkanlığının ilk yılı olan Aralık 1989'un Noel günlerinde küçük bir Orta Amerika cumhuriyeti olan Panama'nın askeri işgali için bir medya bahanesi yaratarak "sert adam" politikalarını uygulamaya koyma yolunda hızla ilerledi.

Görgü tanıklarının ifadelerine göre, ABD Özel Kuvvetleri ve ABD bombardıman uçakları, General Manuel Noreiga'yı uyuşturucu karteli lideri olduğu suçlamasıyla tutuklama bahanesiyle bu küçük

ülkeyi işgal ederken, çoğu yoksul sivillerden oluşan 6,000 kadar Panamalı öldürüldü.

Three Mile Island nükleer kazası sırasında Pennsylvania Valisi olarak tartışmalı bir rol oynayan Bush'un Başsavcısı Richard Thornburgh, inanılmaz bir ABD doktrini formüle etmişti.

Thornburgh Doktrini, Amerikan FBI ve Adalet Bakanlığı'nın gerekli görüldüğü takdirde "ülke dışında kanunların uygulanması amacıyla" yabancı topraklarda hareket etme yetkisine sahip olmasını öngörüyordu.

Tercüme edildiğinde bu, ABD Hükümeti'nin, uluslararası narkotik veya terör suçlularını takip etme bahanesiyle, Almanya, Fransa, Panama veya gerekli olduğunu iddia ettiği herhangi bir yere, ilgili egemen ülkenin yasalarını dikkate almaksızın tek taraflı olarak girme hakkını ilan ettiği anlamına geliyordu.

Ancak Panama işgali, her ne kadar inanılmaz olsa da, medeni dünyanın ahlaki vicdanında taş gibi bir sessizlik yarattı. Bu bir Amerikan " sorunu " olarak değerlendirildi.

Eylül 1989'da CIA Başkanı William Webster ABD istihbaratı için yeni ve cesur bir görev tanımını kamuoyuna açıkladı. Gorbaçov'un

Sovyetler Birliği'nin NATO ve özellikle de ABD ile karşılıklı silahsızlanma anlaşmasına varmaya istekli olduğuna dair artan işaretleri gösteren Webster, o yıl 19 Eylül'de Los Angeles Dünya İşleri Konseyi'nin seçkin bir toplantısında, CIA'in Soğuk Savaş sonrası dönemde yeni görevler için kendini yeniden eğittiğini söyledi.

Webster dinleyicilerine şunları söyledi: "Bahsettiğim ekonomik konular -ticaret dengesizlikleri ve teknolojik gelişme- giderek daha da netleşen bir noktayı ortaya koyuyor: siyasi ve askeri müttefiklerimiz aynı zamanda ekonomik rakiplerimizdir." ABD istihbaratının dünya çapındaki yeni misyonu, komünist operasyonları ve yıkıcılığı avlamaktan ziyade, ekonomik casusluk ve kilit endüstriyel "müttefik" ülkelere karşı yapılacak diğer faaliyetler haline gelmiştir." Demistir.

Duvarın yıkılması bazı çevreleri panikletti

Ardından Kasım 1989'da Doğu Avrupa'daki olaylar çok etkileyici ve Washington ve Londra'daki pek çok kişi için tamamen beklenmedik bir hal aldı. Mikhail Gorbaçov, Doğu Almanya'daki eski Honecker komünist liderliğiyle özel olarak görüştü ve onlara o bahardan beri Doğu Almanya'yı kasıp kavuran muazzam özgürlük hareketine yol vermelerini emretti.

Birkaç hafta içinde DDR'deki eski düzen, gerçek bir halk devrimiyle bir kenara itildi. Moskova, pahalı ve verimsiz bir imparatorluğu güç kullanarak sürdürmeye yönelik eski çabalarının devam etmesi halinde bu cabaların kendisini de yok edeceğini anlamıştı.

1986'da dünya petrol fiyatlarının çöküşü, Moskova'nın çürümüş komünist bürokrasisi içinde reformun işe yarayabileceğine dair umutlarına belki de son ölümcül darbe olmuştu.

Sovyetlerin 1970'lerin başından beri döviz gelirlerinin ana kaynağı olan Batı'ya petrol satışından elde ettiği ihracat gelirleri, 1986'dan sonra, tam da halkın değişim talebinin Gorbaçov'u yapabileceğinden çok daha fazlasını vaat etmeye sevk ettiği sırada çöktü.

Ortaya çıkan ekonomik kaos, Moskova yönetimini Varşova Paktı'nın Doğu Avrupa'daki uydularıyla bağlarını koparmaya iten en önemli neden oldu. Moskova, Batı Almanya'nın güçlü ekonomik yönetimi altında birleşmiş bir Almanya'nın, çökmekte olan Sovyet sisteminin yeniden inşasına yardımcı olacak uygun bir ortak sağlayabileceğini umuyordu.

Ancak Washington, Doğu Avrupa'daki kırk yıllık komünist hakimiyetin dramatik bir şekilde sona ermesini kamuoyu önünde

onaylıyormuş gibi görünürken, kendisi de eski bir CIA direktörü olan ve dünya siyasetine bakışı ABD istihbaratının gizli dünyası tarafından şekillendirilen Bush, Doğu Avrupa'daki devrimin başarıya ulaşmasına kesinlikle karşıydı. İngiltere'de Margaret Thatcher'ın Muhafazakâr Parti kanadı, bazılarının "Alman Dördüncü Reich'i" olarak adlandırdığı ihtimal karşısında aynı derecede telaşa kapılmıştı.

İngiliz müesses nizamının önemli seslerinden biri olan ve etkili Londra Sunday Telegraph gazetesinin editörü Peregrine Worsthorne, Almanya'ya karşı muhafazakar Thatcher kanadının düşüncelerini dile getirmiştir.

Worsthorne, eski İngiltere Merkez Bankası Başkanı Montagu Norman'ın üvey oğluydu. Norman, savaş sırasında Hitler'in Maliye Bakanı Hjalmar Schacht ile kişisel bağlarını sürdürmüş ve 1919'dan sonra mağlup Almanya'ya Dawes tazminat zulmünü dayatmak için New York'taki JP Morgan Bank ile yakın bir şekilde çalışmıştı.

Worsthorne, 22 Temmuz 1990 tarihli "İyi Alman Sorunu" başlıklı başyazısında Montagu Norman'ı alaycı bir dille anıyordu. "İngiltere Merkez Bankası Başkanı olarak Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Alman ekonomisine yardım etmek için çok şey yapmış olan üvey babam Montagu Norman, Alman ekonomik mucizesinin ilk

zamanlarını görece kadar uzun yaşadı." Worsthorne, Norman'ın ölümünden kısa bir süre önce yaptığı yorumu hatırlayarak: "Kötü Almanları yeneceğimizi her zaman biliyordum; ama keşke iyi Almanlara karşı da başarılı olacağımızdan bu kadar emin olabilseydik." dediğini belirtmiştir.

Sonra Worsthorne asıl konuya geldi. "Birleşik bir Almanya'nın iyi bir dev olacağını varsayalım, o zaman ne olacak? Birleşik bir Almanya'nın Rusya'ya iyi bir dev olmayı öğrettiğini varsayalım, o zaman ne olacak?...Gerçekte, tehdit azalmak yerine daha da tehlikeli olabilir. Çünkü kurallara uyararak kazanmayı amaçlayan birleşik bir Almanya'ya karşı nasıl etkili bir savunma yapılabilir? Almanya çok güçlü olacak ve Lord Acton'un bize öğrettiği gibi, güç yozlaştırır... Almanya, Slavlığı uluslar topluluğuna geri getirecek başlıca aktör olmak için nihayet fevkalade iyi bir konumda."

Worsthorne'un Sunday Telegraph'ı, yönetim kurulunda Dr. Henry Kissinger ve Kissinger'ın New York'taki Kissinger Associates danışmanlık şirketinde iş ortağı olan eski İngiliz Dışişleri Bakanı Rupert Lord Carrington'ın da bulunduğu bir Anglo-Amerikan holdingi olan Hollinger Corporation'a aitti.

Worsthorne, Kohl Hükümetini Hitler Reich'ına benzettiği için istifa etmek zorunda kalan Thatcher hükümetinin Ticaret Bakanı Nicholas

Ridley'in tartışmalı karşılaştırmalarına atıfta bulunarak, yeniden birleşmiş bir Almanya'nın yaratacağı sonuçlara karşı çarpıcı acikliktaki sözlerini tamamladı:

"Bay Ridley samalıyordu, ama belki de samalılığında hayal edilenden daha fazla mantık vardı... Belki de İngiltere'nin rolü, doğru zamanda bu sıkıntılardan yararlanabilecek kadar bağımsızlığını korumak olmalıdır.

Londra'daki raporlara göre o yaz Thatcher hükümeti, Almanya'daki faaliyetlerini önemli ölçüde arttırmak için yeni bir İngiliz istihbarat birimi kurdu.

Bush Yönetimi de Almanya'daki gelişmeleri kontrol etme yeteneğini geliştirmek için harekete geçti.

Eski İstihbarat Görevlileri Derneği'nin 1990 baharında Washington'da düzenlediği seçkin bir toplantıda, daha önce İran şahı'nın istikrarsızlaştırılması ve yasadışı İran-Kontra uyuşturucu karşılığı silah operasyonlarına karışmış olan eski st düzey CIA yetkilisi Theodore Shackley, Amerikalı istihbarat uzmanlarına, yeni Almanya'nın koşullarına uygun olarak, hoşnutsuz eski Doğu Alman Stasi ve benzeri kadrolardan eleman almaya başlamaları ve Berlin'de ABD istihbarat varlıkları oluşturmaları gerektiğini söyledi.

Berlin Duvarı'nın yıkılmasının ve Doğu Avrupa ile Sovyetler Birliği'nin az gelişmiş ekonomik potansiyellerinin, ortaya çıkmakta olan birleşik Almanya'nın etrafında modernleşmeye açılmasının uzun vadeli sonuçları, Londra ve New York'taki politika stratejistleri için endişe verici derecede belirgindi.

Yatırımcı müşterilerine ve genel finans camiasına haftalık bir rapor yayınlayan, Bush'un Hazine Bakanlığı ile bağlantılı olduğu bildirilen ABD'li ekonomist David Hale, Ocak 1990'da Alman birliğinin başarılı olması halinde ABD finans piyasaları için stratejik " tehlikeleri " olabileceği konusunda uyarıda bulundu: "Son haftalarda Wall Street'te yapılan ekonomik araştırmaların en sıra dışı özelliklerinden biri, Doğu Avrupa'daki ekonomik gelişmelerin, Amerika'nın 1980'lerde bir trilyon dolardan fazla dış borç almasını sağlayan küresel mali denge üzerindeki olası sonuçları konusundaki kayıtsızlığıdır."

Hale daha sonra şunları kaydetti: "Gerçekten de 1990'ların mali tarihi yazıldığında, analistler Berlin Duvarı'nın yıkılışını uzun zamandır korkulan Tokyo depremine benzer bir mali şok olarak görebilirler.

Duvarın yıkılması, yüz milyarlarca dolarlık sermayeyi, altmış yıldır dünya kredi piyasalarında sadece küçük bir faktör olmakla

kalmayan bir bölgeye yönlendirebilecek bir altüst oluşu simgeliyordu. Washington'daki etkili çevreler tarafından dağıtılması istendiği bildirilen bir mesajında Hale, "Amerikalılar, Almanya'nın son yıllarda ABD'de sadece mütevazı bir yatırımcı olduğu gerçeğiyle rahatlamalıdır. ABD'de 1987'den bu yana en büyük yatırımcı İngiltere olmuştur (100 milyar doların üzerinde hisse devri yatırımı) ve İngilizler, Alman tasarruf fazlasına erişimleri olmadan bu kadar büyük yatırımları üstlenemezlerdi. "11

29 Kasım 1989'da Berlin Duvarı'nın yıkılmasından birkaç gün sonra son derece profesyonel suikastçılar, Kohl hükümetinin kilit danışmanlarından biri olan ve birkaç gün önce Wall Street Journal'a Doğu Almanya'yı on yıl içinde Avrupa'nın en modern ekonomik bölgesi haline getirme planlarını anlatan Deutsche Bank Başkanı Alfred Herrhausen'in aracını havaya uçurdu.

Herrhausen suikastı, bilgili Almanlar tarafından, altmış yıl önce Rusya'yı Alman sanayi teknolojisiyle sanayileştirmeyi amaçlayan Rapallo planının mimarı Walther Rathenau'nun öldürülmesinin doğrudan bir benzeri olarak görüldü. Ancak Bonn hükümeti Almanya'yı birleştirme planlarına ve Moskova'nın Almanya'nın birleşmesini kabul etmesinin bir parçası olarak çökmekte olan Sovyet ekonomisinin ekonomik olarak yeniden inşasına yardımcı olma tartışmalarına devam etti.

Alman Şansölyesi Kasım ayı sonunda ulusa seslenerek, Paris'i Hannover'e, oradan Berlin'e, Varşova'ya ve son olarak da Moskova'ya bağlayacak modern bir demiryolu hattı inşa etme hayalinden bahsetti. De Gaulle'ün "Atlantik'ten Urallara" kadar ekonomik işbirliği yapan bir Avrupa kavramı, 1948'den bu yana ilk kez gerçek bir olasılık haline gelmişti.

Bu ortamda, Londra Şehri'ndeki gözlemciler, üst düzey iş ve diplomatik şahsiyetler düzeyinde, Fransız ve İngiliz gayri resmi temaslarında dramatik bir artış olduğunu kaydettiler. İngiliz stratejisi, güçlü bir Almanya'ya karşı Fransızların gizli korkularına oynamaktı. Sosyalist Fransız Cumhurbaşkanı Mitterrand, hayatının sonuna kadar İngiliz hayranlığı beslemiş, hazır bir dinleyiciydi. İngiltere sessizce 1914 öncesinin eski İkili İttifakını yeniden inşa etmeye ve "Alman tehdidine" karşı yeni bir "Entente Cordiale" için zemin hazırlamaya başladı. Ancak asıl stratejik savaş Orta Avrupa'dan uzakta yürütülecekti.

Orta Doğu'yu ve geniş petrol rezervlerini kullanarak cesur bir taarruza geçme kararı 1989'da alınmıştı. Yine 1970'lerde olduğu gibi, **ABD'li ve İngiliz stratejistler ekonomik olarak genişleyen Kıta Avrupası'nın ciddi tehdidine Anglo-Amerikan "petrol silahı" kullanılarak karşı konulması gerektiğine karar verdiler.**

Saddam: Çöl Fırtınası Operasyonu ve Yeni Dünya Düzeni

Thatcher ve Bush hükümetlerinin üst düzey çevreleri, ABD ve İngiltere'nin dünyanın ve özellikle de Kıta Avrupası'nın petrol kaynaklarının kilit noktasına doğrudan bir askeri varlık yerleştirilmesine olanak tanıyacak uydurma bir bahane yaratmaya karar vermişlerdi.

Hem İngiltere hem de Amerika Birleşik Devletleri'nin içinde bulunduğu ekonomik ve mali durum, 1990 başlarında plana özel bir çaresizlik notu ekledi. Thatcher'ın ekonomik "devrimi" Ekim 1987 borsa çöküşünün ardından hızla çöküyordu. Yükselen İngiliz faiz oranları savaş sonrası dönemin en kötü emlak, sanayi ve bankacılık krizine neden oluyordu. Amerika Birleşik Devletleri'nde George Bush, kontrolden çıkmış bir federal bütçe açığı, çöken bankalar, artan işsizlik ve Beyaz Saray'daki bazıları tarafından 1930'ların buhranına benzetilen genel bir depresyonla karşı karşıya kalmıştı.

16 milyonluk bir ulus olan Irak, İran'a karşı sekiz yıl süren ve Batılı silah üreticilerine Orta Doğu'ya muazzam silah satışlarını sürdürebilmek için geniş bir silah çöplüğü sağlamaktan başka pek bir işe yaramayan sonuçsuz bir savaştan yeni çıkmıştı. Washington,

Saddam Hüseyin'i 1980'de İran'ı işgal etmesi için gizlice teşvik etmiş ve ona erken başarı elde edeceğini gösteren istihbarat verilerini yanlış bir şekilde aktarmıştı.

1989 yılına gelindiğinde Irak ekonomisi darmadağın olmuş, sanayi ve tarım yatırımları, her iki tarafta da tahminen bir milyon ya da daha fazla cana mal olan pahalı savaş sırasında büyük ölçüde durmuştu.

Ancak Irak, Humeyni'nin İran'ından farklı olarak, bu pahalı savaştan muazzam bir dış borç yüküyle çıktı. 1988 yılında çeşitli alacaklılara tahmini 65 milyar dolar borcu vardı. Bu borcun büyük bir kısmı Kuveyt ve Suudi Arabistan'a, Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa ülkelerine aitti. Bu borcun Irak petrolü ile geri ödenmesi bekleniyordu. Geri kalansa büyük ölçüde Fransız, İngiliz ve Amerikan bankalarına olan borçlardı. Fransa, SSCB'den sonra Irak'ın en büyük ikinci silah tedarikçisiydi.

Anglo-Amerikan oyun planı, Irak'ın Saddam Hüseyin'ini karşı koyamayacağı bir tuzağa çekmek. Böylece ABD ve İngiltere'nin dünya petrol kaynaklarının güvenliğini sağlamak amacıyla yapacağı askeri müdahale için bir bahane yaratmaktı.

Haziran 1989'da Kissinger Associates'ten Alan Stoga, Bankers Trust, Mobil Oil, Occidental Petroleum ve diğ er büyük ABD çokuluslu şirketlerinin üst düzey yöneticilerinin de aralarında bulunduğu ABD-Irak İş Forumu olarak bilinen kuruluştan üst düzey bir heyet Saddam Hüseyin'in talebi üzerine Bağdat'a geldi. Saddam Hüseyin, Irak'ın savaş sonrası tarım ve sanayi potansiyelini geliştirme planını görüşmek istiyordu.

Irak'ın gıda üretiminde kendi kendine yeterli hale gelmesini sağlayacak büyük Badush Barajı sulama projesini tamamlamak için beş yılı içeren 40 milyar dolarlık bir kalkınma planı vardı; Irak o dönemde 1989 yılında 1 milyar dolar değerinde tahıl için ABD Hükümeti Emtia Kredi Kurumu'nun tahıl ithalatına bağımlıydı.

Buna ek olarak Irak, ABD'li gruba ülkeyi kalkındırma çabalarının bir parçası olarak petrokimya endüstrisini, tarımsal gübre tesislerini, bir demir çelik tesisi ve bir otomobil montaj fabrikası kurmak için büyük yatırım önerisinde bulundu.

Amerikalı işadamları Saddam'a öncelikle dış borçlarını yeniden yapılandırmasını ve bunun karşılığında Irak'ın ulusal petrol kaynaklarını ya da önemli bir bölümünü özelleştirmeyi kabul etmesini söylediler. En iyi İngiliz ve Amerikan jeofizik hesaplamalarına göre Irak, Sovyetler Birliği hariç, belki de dünyanın keşfedilmemiş en büyük petrol bölgesiydi.¹²

Tahmin edilebileceği gibi Saddam, gelecekteki kredilerle ilgili muğlak güvenceler karşılığında Irak petrolü üzerindeki egemenliğini teslim etme yönündeki Amerikan "teklifini" reddetti.

1989'un sonlarına doğru Bush Yönetimi tarafından Irak'a verilen ve İtalyan Banco Nazionale del Lavoro'nun Atlanta, Georgia'daki iştiraki aracılığıyla kasıtlı olarak yönlendirilen yaklaşık 2.3 milyar dolarlık kredi aniden kesildi.

Kredilerin kesilmesi, Londra'da yayınlanan Financial Times gazetesinde yer alan ve bu paraların Irak tarafından gizlice savaş makinelerini inşa etmek için kullanıldığını iddia eden bir dizi sansasyonel iddianın ardından geldi.

Stoga grubu görüşmeleri ve BNL'nin ifşaatlarının birleşik etkisi, 1990 başlarında Irak'a Batı bankalarından verilen kredilerin tamamen kesilmesi oldu.

Bu kritik durumda, geçen yüzyılın sonundan beri Majestelerinin Dışışleri Bakanlığı'nın müttefiki olan Kuveyt Emiri devreye girdi.

Emir daha önce Londra ve Washington'dan, sekiz yıl süren İran-İrak savaşı sırasında Irak'ın barış için dava açmasını engellemek amacıyla Kuveyt'in muazzam petrol gelirlerinden kredi aktarması talimatını almıştı.

O dönemdeki alaycı Anglo-Amerikan amacı, İran-Irak savaşını çıkmazda tutmak ve daha sonra skandalların ortaya çıkaracağı gibi, hem İran'a hem de Irak'a yapılan büyük Batı silah teslimatlarını absorbe etmek için yeterli bir "gerilim stratejisi" sürdürmektir.

Ancak 1990 ilkbaharının başlarında Kuveyt'in "misyonu" değişmişti. Kuveyt'e, 1986-87 fiyaskosunun ardından dünya petrol fiyatlarını istikrara kavuşturmak için üzerinde anlaşmaya varılan OPEC üretim tavanlarını ihlal ederek OPEC piyasalarını kendi petrolüyle doldurması söylendi.

1990 yazına gelindiğinde Kuveyt, petrol fiyatlarını varil başına 19 dolar gibi tehlikeli bir seviyeden 13 doların biraz üzerine çekmeyi başarmıştı.

Irak ve diğer OPEC üyelerinin Emir Şeyh El-Sabah ve Petrol Bakanı Ali Halife El-Sabah'ı, Irak ve ekonomik olarak zor durumda olan diğer OPEC üreticileri üzerindeki kasıtlı oluşturulan ekonomik baskıyı durdurmaya ikna etmek için süre giden tüm diplomatik çabaları sonuçsuz kaldı.

Temmuz ayına gelindiğinde petrol tüccarları 1986'nın tekrarlanacağını ve fiyatların varil başına 10 doların altına ineceğini tahmin ediyorlardı. Irak eski borçlarını ödeyemez ya da ihtiyaç duyduğu gıda ithalatını finanse edemez durumdaydı.

Daha geçtiğimiz Şubat ayında *Irak Devlet Başkanı Saddam Hüseyin, Ürdün'ün başkenti Amman'da, bu iki ülkenin yanı sıra Mısır ve Kuzey Yemen devlet başkanlarının da yer aldığı Arap İşbirliği Konseyi üyelerine, Doğu Avrupa'daki eski komünist düzenin çöküşünün ve ABD'nin tek askeri "süper güç" olarak ortaya çıkışının stratejik sonuçlarınının Arap dünyasını özel tehlikelerle karşı karşıya bıraktığını söylemişti.*

Saddam, İran-İrak savaşının bir yıl önce net bir şekilde sona ermesine rağmen, Körfez'deki ABD askeri güçlerinin ve savaş gemilerinin geri çekilme belirtisi göstermediğine endişeyle işaret etti.

Bunun yerine, *"ABD'nin kalacağına dair birçok açıklama yaptığını" kaygıyla belirtti. Sovyetler Birliği'nin kendi iç sorunlarıyla giderek daha fazla meşgul olduğuna dikkat çekti. "Sovyetler Birliği kendi iç meseleleriyle uğraşırken, (İran-İrak) savaşı sona ermişken, doğrudan bir tehdit yokken ve ABD özellikle şu anda hala kalacağını tekrarlıyorken, bu dikkat edilmesi gereken bir unsurdu."*

Saddam'ın Şubat ayında yaptığı konuşmada vardığı sonuç, petrol zengini Arap ülkelerinin güçlerini birleştirmeleri ve "dünyada benzeri olmayan bir enerji kaynağına sahip olmalarından yararlanmaları gerektiği... Bence Avrupa, Japonya ve Sovyetler Birliği ile bu

durumdan en kısa zamanda yararlanmamızı sağlayacak şekilde ilişkiler kurmalıyız. "13

Eğer Anglo-Amerikan müesseses nizamının önde gelen çevrelerinde Ortadoğu'da yeni ve dramatik bir askeri hareket planını hayata geçirme kararlılığını pekiştiren bir açıklama varsa, o da Saddam'ın bu konuşmasıdır.

27 Temmuz 1990'da, Irak ve Kuveyt arasında petrol fiyatları nedeniyle yaşanan gerginlik zirvedeyken, ABD'nin Bağdat Büyükelçisi April Glaspie, gergin durumu görüşmek üzere Saddam Hüseyin'den Bağdat'ta bir toplantı talep etti.

Daha sonra Bağdat hükümeti tarafından açıklanan ve yaklaşık bir yıl sonra ABD Kongresi tarafından da teyit edilen bu görüşmenin Irak'taki resmi tutanaklarına göre Glaspie Saddam'a Washington'un Irak ve Kuveyt arasındaki anlaşmazlık konusunda bir pozisyon almayacağını söyledi.

Bir haftadan kısa bir süre sonra Irak kuvvetleri Kuveyt şehrini işgal etti. Kuveytli Al-Sabah Kraliyet ailesi çok önceden kaçmış, Rolls Royce'ları, altınları ve diğer değerli eşyalarıyla birlikte ülkeyi terk etmişlerdi, çünkü Avrupa'da sürgünde yaşayan eski bir Kuveytli hükümet yetkilisine göre, "CIA Kraliyet ailesini kaçırmaları için zamanında bilgilendirmişti, ancak Al-Sabah yönetimi ülkenin

ordusuna Kuveyt'in işgal edilmek üzere olduğu bilgisini vermeyi unutmuştu."

Kuveyt'in işgalinden birkaç saat sonra İngiltere Merkez Bankası ve ABD Hükümeti, merkezi Londra'da bulunan ve dünyanın en büyük yatırım fonu olduğuna inanılan Kuveyt Yatırım Ofisi'nde tutulan Kuveyt'e ait tüm varlıkları dondurmak üzere harekete geçti.

Toplam varlık portföyü gizli tutulmakla birlikte, değerinin 100-150 milyar doların çok üzerinde olduğu güvenilir bir şekilde rapor edilmiştir.

Bunu takip eden altı ay boyunca yaşananlar, yakın tarihin en sinik hesaplı eylemlerinden biriydi. Thatcher'ın İngiliz hükümeti tarafından derhal desteklenen ABD'nin, sözde Irak işgali tehdidine karşı Suudi Arabistan'ı savunmak için askeri güç göndereceği yönündeki ilk iddialara rağmen (daha sonra Washington'da uydurulduğu ortaya çıkan tehditler), ***Ağustos ayı başlarında Aspen, Colorado'da kararın ilk saatlerinde Thatcher ile birlikte olan Başkan Bush, kısa süre sonra "Yeni Dünya Düzeni" olarak adlandırdığı şeyi ilan etti.***

11 Eylül'de Bush şu açıklamayı yapmıştı: "*Bu sıkıntılı dönemden, kurucularının öngördüğü şekilde işleyen bir Birleşmiş Milletler çatısı altında Yeni Dünya Düzeni çıkabilir. Benzersiz ve olağanüstü bir anda bulunuyoruz. Basra Körfezi'ndeki bu kriz, her ne kadar vahim olsa da, tarihi bir işbirliği dönemine doğru ilerlememiz için bize nadir bir fırsat sunmaktadır. Bugün Yeni Dünya Düzeni doğmak için mücadele ediyor. Bildiğimizden oldukça farklı bir dünya.*"

George Bush ve Margaret Thatcher'ın Irak-Kuveyt krizine askeri bir "çözüm"den başka bir şey düşünmediklerine dair daha fazla kanıt, birkaç ay sonra Sovyetlerin Ortadoğu Özel Temsilcisi Yevgeni Primakov'un kişisel anlatımında yer aldı. Irak'a yönelik yıkıcı bombardımanın sona ermesinden birkaç gün sonra, 4 Mart 1991'de Time dergisinde yayınlanan kapsamlı bir kişisel röportajda Primakov, Sovyet Devlet Başkanı Gorbaçov'un kişisel elçisi olarak, Ekim 1990'ın ilk günlerinde Bağdat'ta Saddam Hüseyin ve Dışişleri Bakanı Tarık Aziz ile yaptığı ve Primakov'u bir savaşın "önlenebileceğine" ikna eden görüşmeyi aktardı. "Primakov daha sonra Washington'a yaptığı arabuluculuk görevini ve 19 Ekim'de Beyaz Saray'da George Bush, Bakan Baker ve diğer üst düzey yetkililerle yaptığı görüşmeyi Time'a anlattı. Moskova elçisi Bush'un kendisini ilgiyle dinlediğini, ancak birkaç saat sonra Primakov'a Washington'un yeni açılımı daha fazla araştırmak istemediği mesajını verdiğini söyledi.

Washington'dan ayrılan Primakov, aynı raporu dönemin Başbakanı Margaret Thatcher'a iletmek üzere Londra'ya uğrama talimatı aldı. Başbakan Margaret Thatcher'a iletmek üzere. Primakov'un anlattıkları açıklayıcıydı. "Başbakan bizi kır evi Chequers'da kabul etti. Kendisine sunduğum bilgileri sözümü kesmeden dikkatle dinledi. Ancak daha sonra, bir saat boyunca kimsenin monologunu kesmesine izin vermedi ve bu monologda giderek ivme kazanan bir pozisyonu en kısa şekilde özetledi: Irak güçlerinin Kuveyt'ten çekilmesiyle sınırlı kalmamak, Irak'a yıkıcı bir darbe indirmek, Saddam'ın 'belini kırmak' ve bu ülkenin tüm askeri ve belki de endüstriyel potansiyelini yok etmek."

Bush, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin kilit üye ülkelerine, Arap devletlerine, Türkiye'ye ve diğer uluslara, Irak'a karşı sadece tam bir ekonomik ambargo uygulamakla kalmayıp Kuveyt'i kurtarmak için güç kullanımına izin vermeleri için aylarca süren dikkatli bir rüşvet ve baskıdan sonra, 29 Ocak 1991'de Birliğin Durum Değerlendirmesi konuşmasında ABD Kongresi'ne şunları söyledi: "*Bu nedenle dünya, Yeni Dünya Düzeni'nin uzun süredir vaat edilen sözünü yerine getirmek için mevcut Basra Körfezi krizi fırsatını değerlendirebilir...*"

Ancak, Vietnam Savaşı'ndan bu yana en büyük askeri yığınak Suudi Arabistan'da yapılmaya devam ederken ve Ocak 1991'in ilk günlerinde Irak'a yönelik saldırı amaçlı bombardımana hazırlanırken, Washington'daki müesses nizamın içinden birkaç bilgili ses, Bush'un açık askeri niyetinin nihai bilgeliği konusunda ciddi şüpheler dile getirmeye başladı.

Reagan yönetiminin eski Deniz Kuvvetleri Bakanı James H. Webb, 12 Kasım 1990'da bir televizyon röportajında, "Basra Körfezi'ndeki varlığımızın amacı Bush yönetiminin Yeni Dünya Düzeni'ni ilerletmektir ve ben bundan hoşlanmıyorum" dedi.

Webb, yaklaşık on hafta sonra 31 Ocak tarihli Wall Street Journal'da yer alan bir yorumu fırsat bilerek şöyle demiştir: "Bush Yönetimi, birçok taraftan gelen editoryal saldırıların da yardımıyla... ulusumuzu acımasızca bir savaşa sürüklemiştir. Bugünkü çatışmamızın öncesindeki editoryal baskının bir benzerini bulmak için William Randolph Hearst'ün bizi İspanyol-Amerikan Savaşı'na teşvik etmesine kadar uzanmak gerekir. Saldırıya uğramadığı halde ulusunu riske atmaya bu kadar hevesli bir başkan bulmak için belki de Meksika Savaşı'na kadar gitmek gerekir."

ABD'nin eski Suudi Arabistan Büyükelçisi ve Washington'da Orta Doğu konusunda saygın bir uzman olan James Akins de Bush'un

Irak'a karşı savaş planına açıkça karşı çıktı. Akins, Başkan Bush'un Irak işgali tehdidine karşı Suudi Arabistan'ı "savunmak" üzere ABD birlikleri gönderme kararından sadece birkaç gün sonra, 12 Eylül tarihli Los Angeles Times gazetesinde yayınlanan imzalı makalesinde, Beyaz Saray'ın "gizli bir amacı" olduğuna işaret etti.

Akins, ABD Savunma Bakanı Cheney'nin, Suudilerin onlarca yıldır şiddetle karşı çıktığı ABD birliklerinin Suudi topraklarında konuşlanmasına izin verilmesi için Suudi Kralı Fahd'ı böyle bir işgal tehlikesi konusunda kasten yanlış yönlendirdiğini iddia etti.

1975 yılında Akins, ABD birliklerini Ortadoğu'daki hayati petrol sahalarını işgal etmek üzere göndermek için bir bahane bulma planlarının Dışişleri Bakanı Henry Kissinger tarafından teşvik edildiğini anlattı.

O dönemde Akins'in amiri olan Kissinger'ın, Akins'in bu tür fikirlere yönelik kararlı saldırılarına karşı çıktığını belirtmiştir. *"Dönemin ABD Bakanı Henry Kissinger'ın görüşü farklıydı ve benim Dışişleri Bakanlığı kariyerim bu noktadan öteye gitmedi... Bush Yönetimi'nde koşulların 1975'e kıyasla şimdi daha elverişli olduğuna işaret edecek olanlar var..."*

Özellikle, 1990 yılında Kissinger'ın eski Başkan Yardımcısı Lawrence Eagleburger'ın James Baker'ın Dışişleri Bakan Yardımcısı olması ve Kissinger'ın eski çalışanı Brent Scowcroft'un bu dönemde Bush'un Beyaz Saray Ulusal Güvenlik Danışmanı olması, Körfez savaşı sırasında ABD dış politikasının oluşturulmasında Kissinger görüşünün hakim olduğu anlamına gelmektedir. Ayrıca Kissinger bu dönemde editoryal olarak Irak'a karşı savaş çağrısı yapıyordu. İçerideki muhalif sesler, Başkan'ın savaş seferberliği ile medyada etkili bir şekilde bastırıldı.

Hedef: bağımsız Avrupa ve Japonya

Kısa bir süre içinde Avrupa'da ve başka yerlerde düşünen insanlar arasında George Bush'un aslında ABD'nin ve hatta Batı'nın Suudi Arabistan'daki petrol çıkarlarını savunmaktan çok daha farklı bir amacı olduğu anlaşıldı. Bush'un Saddam Hüseyin'le alay eden ve Irak Devlet Başkanı'nı "modern Adolf Hitler "e benzeten son derece kaba açıklamaları oldukça bilinçli bir şekilde yapılmıştı.

Savaş ve altı ay süren yığınak sırasında Irak'ın Batılı destekçilerine karşı Washington ve Londra'da eşi benzeri görülmemiş bir propaganda ve baskı saldırısı başlatıldı, ancak Irak'ın silahlanmasında başlıca tedarikçiler olan Sovyetler Birliği ya da Fransa'ya karşı değil. Hedef Almanya'ydı, daha

doğrusu Doğu Avrupa ve Sovyetler Birliği'nin yeniden inşası için hayati önem taşıyan Alman yüksek teknoloji endüstrisiydi. Çin, ABD ve İngiltere ile birlikte BM Güvenlik Konseyi'nin beş daimi üyesini oluşturan Fransa ve SSCB, ultimatının son tarihi olan 17 Ocak'tan sonra savaşa girilmesi için Washington ve İngiltere ile birlikte oy kullanmayı kabul etmişlerdi. Irak'taki rolleri Washington bağlantılı çeşitli yayınlar tarafından ihtiyatlı bir şekilde görmezden gelinmiştir.

Bunun yerine, İngiliz ve Amerikan istihbaratıyla doğrudan bağlantılı kanallar aracılığıyla, Hamburg'un Der Spiegel'i ve Jesse Helms gibi etkili Cumhuriyetçi Senatörler, Almanya'nın "çift kullanımlı" olarak adlandırılan teknoloji ihracatının, Saddam'ın ordusunun Sovyet Scud füzelerini İsrail hedeflerine ateşlemesini sağladığını iddia ederek Almanya'ya karşı topyekûn bir saldırı başlattılar.

Savaş tarihine düşülen pek çok trajik dipnottan biri olarak, London Times 6 Şubat'ta, Çöl Fırtınası Operasyonu'nun Irak'ı bombalamasından yaklaşık üç hafta sonra, "**Bir zamanlar başarılı bir ağ olan Berlin-Bağdat demiryolu Körfez Savaşı'nda harap oldu. Müttefiklerin Irak'taki köprüleri, kavşakları ve garları acımasızca bombalaması, Ortadoğu'daki az sayıdaki kapsamlı demiryolu ağlarından birini harabeye çevirdi,**" dedikten sonra,

"Eski Berlin-Bağdat demiryolu, İngiltere ile Almanya arasındaki stratejik rekabetin odak noktalarından biriydi," diye eklediler.

Kendisi de eski Doğu Almanya'nın yeniden birleşmesiyle uğraşmanın karmaşıklığı içinde olan şaşkın Bonn Hükümeti, George Bush ve Thatcher'ın Yeni Dünya Düzeni'ne odaklanmak için değerli zamanını, dikkatini ve mali kaynaklarını bu acil görevden ayırmak zorunda kaldı.

Ocak ayı sonlarında ABD Dışişleri Bakanı James Baker, tarihin en yüksek katılımlı mali kaynak toplama misyonlarından birine çıkarak Almanya, Japonya, Kuveyt ve Suudi Arabistan'dan Çöl Fırtınası Operasyonu'nun masraflarını karşılamak üzere toplam 54.5 milyar dolar garanti sözü aldı.

Savaşın sona ermesinin ardından, Reagan yönetiminde görev yapmış eski bir ABD Savunma Bakan Yardımcısı olan Lawrence J. Korb, Nisan ayı başında Washington'da düzenlediği bir basın toplantısında, ABD Hükümetinin iç bütçe kesintilerini dengelemek amacıyla, Müttefiklerin katkılarını "bütçe dışı" bir fonda kullanarak gerçek Körfez savaşı maliyetlerini kasten gizlediğini açıkladı.

Tahminler, tüm müttefik savaş katkıları sayıldığında, ABD'nin tüm Körfez savaşı olayından belki de 19 milyar dolarlık net bir "kar" ile

çıkıldığı yönündeydi. Almanya'nın nakit olarak ödediği 6.6 milyar dolarla birlikte 1991'in ilk aylarındaki büyük yabancı para girişi, daha birkaç hafta önce 1.46 D-mark ile savaş sonrası tüm zamanların en düşük seviyesine inmiş olan ABD doları üzerinde güçlü bir yukarı yönlü baskı yarattı.

Ayrıca, Avrupalı silah üreticilerini kızdıracak şekilde, ABD'nin Ortadoğu ülkeleriyle agresif silah anlaşmaları daha savaş bitmeden imzalanmaya başlandı.

Bush yönetimi zafer kazanmışçasına Amerika'nın dünyanın en güçlü devleti olduğunu kanıtladığını ilan etti. ***Bush'un bu övünmesi, kendi ülkesinde giderek uzayan işsizlik kuyruklarında bekleyenler ya da Doğu Avrupa'da altyapıyı yeniden inşa etmek ve ekonomilerini modernize etmek için ihtiyacı olan milyar dolarlık Batı sermayesinden mahrum kalanlar için anlamsızdı.***

Doğu Avrupa ekonomileri, Körfez'deki Çöl Fırtınası Operasyonu'nun, 1990 sonlarında dünya petrol fiyatlarının varil başına 30 doların üzerine çıkmasının ve Irak'tan anlaşmalı petrol sevkiyatının kesilmesinin birleşik etkisiyle harap oldu.

Ocak 1991'den önce Doğu Avrupa ülkeleri, Sovyetler Birliği ile olan ticari bağları sayesinde ihtiyaç duydukları petrol ithalat faturalarını,

Moskova'ya sanayi ve tarım mallarının takas ticareti şeklinde ödüyorlardı. 1 Ocak'ta bu sistem sona erdi ve Rus petrolünü satın almak için Batı dolarına ihtiyaç duyuldu. Irak'ın Bulgaristan, Macaristan ve doğudaki diğer ülkelere 1 milyar doların üzerinde petrol taahhüdü vardı ve bu taahhütler Körfez Savaşı sonucunda ödenemez hale geldi.

Mart 1990'da İtalyan dergisi 30 Days, Washington'la bağlantıları olan İtalyan profesör Gianfranco Miglio ile bir röportaj yaptı. Miglio dergiye şunları söyledi: "**ABD, Sovyetler Birliği'ninkine benzer bir gerilemeye düşmemek için geleceğin potansiyel düşmanlarına ayak uydurmak zorunda olduğunu gördü. Bunlar arasında Japonya ve Almanya'nın ekonomik gücü etrafında birleşen Avrupa Kıtası da vardı... ABD, Avrupa'nın bugünkü haliyle, yani sadece Amerika olmadan da gayet mutlu bir şekilde idare edebilen değil, aynı zamanda ekonomik ve teknolojik olarak daha güçlü bir kıta olması fikrini kabul edemezdi.**" Bu nedenle Miglio, "**Amerikalılar dikkatlerini Orta Doğu'ya, Japonya ve Almanya'nın bağımlı olduğu Arap petrol kaynaklarının kontrolünü ele geçirmeye yöneltti**" dedi.

Fransa'dan, Charles de Gaulle'ün eski Tarım Bakanı, Paris'teki "Institut du Monde Arabe "ın başkanı Edgar Pisani, 18 Şubat'ta, ABD, İngiliz ve Fransız uçaklarının Irak'ı bombaladığı sırada, die

Tageszeitung'daki bir Alman muhabire şunları söyledi: "Keşke böyle olmasaydı.

Bir ulusun sadece silahlara sahip olduğu için güçlü olduğu gerçeği beni derinden sarsıyor. Ekonomik açıdan son derece zor durumda olan ABD, askeri açıdan zayıf oldukları için Japonya ve Avrupa'yı susturmayı başarmıştır. Dünya, çeşitli ülkelerin kendi Dünya Düzenlerini uygulamak için bir Jandarmaya para ödemesini daha ne kadar kabul edecek? Japonya, Almanya ve petrol zengini devletler bu jandarmayı finanse ediyor..."

Almanya Cumhurbaşkanı Richard von Weizsaecker, Körfez savaşından kısa bir süre sonra Berlin'de yayınlanan Der Tagesspiegel gazetesine verdiği demeçte, İngilizlerin güç dengesi politikalarının trajik çılgınlıklarına üstü kapalı da olsa açık bir göndermede bulunmuştur: "Daha önce Avrupa uluslarının güç dengesi politikası vardı, bu da Nasyonal Sosyalizmin sapkınlığıyla sonuçlandı ve iki dünya savaşına neden oldu. Ardından iki süper gücün egemenliği dönemi geldi." Von Weizsaecker Avrupa'ya, "Atlantik'ten Urallara uzanan bir Avrupa için de Gaulle'ün gerçekleştirilmiş vizyonunu" gerçekleştirerek bu tür güç dengesi çılgınlıklarını nihayet sona erdirmek için eşsiz bir fırsattan yararlanma çağrısında bulundu.

Çöl Fırtınası Operasyonu ve Bush-Thatcher Körfez Savaşı, Irak'a ve halkına, Kuveyt'e ve dünya ekonomisine akıl almaz zararlar vermişti ama Kıta Avrupası'nı George Bush ve Margaret Thatcher'ın Yeni Dünya Düzeni'ne yeniden dahil etme amacına ulaşamadığına dair işaretler vardı.

Notlar:

1 For a useful explication of the modern American variant of British Liberalism, a useful reference is available in a paper presented by Professor Noam Chomsky, "The Struggle for Democracy in a Changed World." Catholic Institute for International Relations, London, Jan. 1991. (2) (3). (4).(5) (6) (7) (8). (9) (10)(11)(12)(13)

2 Aaronovitch, Sam."The Road From Thatcherism." Lawrence & Wishart,London. 1981.

3 International Iron and Steel Institute. "Infrastructure: Problems and Prospects for Steel."Brussels.1985

4 Greider, William. "Secrets of the Temple." Simon & Schster,London.1987.

5 Hudson, Michael, "Super Imperialism: The Origin and Fundamentals of U.S. World Dominance," Pluto Press, London provides an incisive analysis of the IMF process in bringing economies such as Mexico under control of the dollar system.

6 The World Bank, Washington, "World Debt Tables" series for the period through the early 1980's shows the exponential growth of external debt in the period.

7 Rasmussen, Hans Kornoe. "The Forgotten Generation: a debate book concerning children and the debt crisis."Danish UNICEF Committee, Copenhagen. 1987. Also useful for background on this debt process is Milivojevic, Marko. "The Debt Rescheduling Process." St. Martin's Press,New York. 1985; as well, the annual United Nations reports, "Economic Survey of Latin America" provide useful data not otherwise emphasized; the comments from Kuczinski are from a remarkable 1988 documentary on the debt crisis from British Independent Television.

8 Michler,Walter."Wirtschaftskrieg gegen einen Kontinent." in "Welternaehrung,"1. Q 1991.Bonn.

9 Pizzo, Stephen. "Inside Job: The looting of America's Savings & Loans."McGraw-Hill,New York.1989.

10 U.S. Congress Joint Economic Committee. "Economic Indicators." Washington. 1990.

11 Hale, David D. "The Weekly Money Report." January 29, 1990. Chicago, Kemper Financial Services, Inc.

12 U.S.-Iraq Business Forum, "Bulletin." August, 1989. New York.

13 Hussein, Saddam. Address of 16 February 1990 to Arab Cooperation Council. Translated from Arabic in U.S. State Department Foreign Broadcast Information Service, 20 Feb.1990.Washington.